

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในพื้นที่บ้านคูคำ หมู่ 2 ตำบลคูคำ อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ในครั้งนี้ ผู้ศึกษา ได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด
2. สภาพปัญหา ยาเสพติดของไทยในปัจจุบัน
3. สถานการณ์ปัญหา ยาเสพติดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
4. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบ้านคูคำ หมู่ 2 ตำบลคูคำ อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น
5. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด

1. ความหมายของยาเสพติด

ยาเสพติด หมายถึง ยาหรือสารเคมี หรือวัตถุชนิดใด ๆ ที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์ จากธรรมชาติ หรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะ โดยวิธีการกิน การดม การสูบ การฉีด หรือวิธีใด ๆ ก็ตาม เป็นช่วงระยะเวลา ๆ หรือนานติดกัน จนทำให้ร่างกาย ทรุดโทรมและตกอยู่ใต้อำนาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้น ทั้งด้านร่างกาย หรือจิตใจ หรือจิตใจ เพียงอย่างเดียว เนื่องจาก (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2549 : 5)

1.1 ต้องเพิ่มขนาดการเสพมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเมื่อเสพเข้าไปสักระยะจะเกิด ภาวะคือยา ปริมาณยาเดิมไม่สามารถทำให้เมาได้

1.2 เมื่อถึงเวลาเสพ หากไม่ได้เสพจะทำให้เกิดอาการขาดยา ทำให้ทรมานทั้ง ทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือจิตใจเพียงอย่างเดียว

สิ่งเสพติด หรือที่เรียกกันว่า "ยาเสพติด" ในความหมายของ องค์การอนามัย โลก (World Health Organization or WHO) (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2552 : เว็บไซค์) หมายถึง สิ่งที่เสพเข้าไปแล้วจะเกิดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจต่อไปโดยไม่

สามารถหยุดเสฟได้ และจะต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อย ๆ จนในที่สุดจะทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บต่อร่างกายและจิตใจขึ้น

2. ประเภทของยาเสพติด

ยาเสพติด แบ่งได้หลายรูปแบบ ตามลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2552 : เว็บบไซค์)

2.1 แบ่งตามแหล่งที่เกิด ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1.1 ยาเสพติดธรรมชาติ (Natural drugs) คือ ยาเสพติดที่ผลิตมาจากพืช เช่น ฝิ่น กระบอ้ม กัญชา เป็นต้น

2.1.2 ยาเสพติดสังเคราะห์ (Synthetic drugs) คือ ยาเสพติดที่ผลิตขึ้นด้วยกรรมวิธีทางเคมี เช่น เฮโรอีน แอมเฟตามีน เป็นต้น

2.2 แบ่งตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

ยาเสพติดให้โทษ ประเภท 1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรงไม่เป็นที่ประ โยชน์ทางการแพทย์ ได้แก่ เฮโรอีน แอลเอสดี แอมเฟตามีน หรือยาบ้า ยาอีหรือยาเลิฟ ยาเสพติดให้โทษ ประเภท 2 ยาเสพติดประเภทนี้สามารถนำมาใช้เพื่อ ประ โยชน์ทางการแพทย์ได้ แต่ต้องใช้อย่างได้การควบคุมของแพทย์ และใช้เฉพาะกรณี ที่จำเป็นเท่านั้น ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟีน โคเคน หรือ โคคาอีน โคลเอีน และเมทาโดน

ยาเสพติดให้โทษ ประเภท 3 ยาเสพติดประเภทนี้เป็นยาเสพติดให้โทษที่มี ยาเสพติดประเภท 2 ผสมอยู่ด้วย มีประโยชน์ทางการแพทย์ การนำไปใช้เพื่อจุดประสงค์อื่น หรือเพื่อเสฟติค จะมีบทลงโทษกำกับไว้ ยาเสพติดประเภทนี้ ได้แก่ ยาแก้ไอ ที่มีตัวยาคโคเอีน ยาแก้ท้องเสีย ที่มีฝิ่นผสมอยู่ด้วย ยาฉีดระงับปวดต่าง ๆ เช่น มอร์ฟีน เพทิดีน ซึ่งสกัดมาจากฝิ่น

ยาเสพติดให้โทษ ประเภท 4 คือ สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษ ประเภท 1 หรือประเภท 2 ยาเสพติดประเภทนี้ไม่มีการนำมาใช้ประโยชน์ในการบำบัดโรค แต่อย่างใด และมีบทลงโทษกำกับไว้ด้วย ได้แก่ นำยาอะเซติลแอนไฮโดรย และอะเซติลคลอไรด์ เอทิลดีนโคอาเซเตด ไลเซอร์จิค อาซิก ซึ่งใช้ในการเปลี่ยนมอร์ฟีนเป็นเฮโรอีน สารคลอซูโดอีเฟกรีน สามารถใช้ในการผลิตยาบ้าได้ และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทอีก 12 ชนิด ที่สามารถนำมาผลิตยาอีและยาบ้าได้

ยาเสพติดให้โทษ ประเภท 5 เป็นยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าข่ายอยู่ใน ยาเสพติดประเภท 1 ถึงประเภท 4 เช่น พืชกัญชา พืชกระท่อม พืชฝิ่น (ซึ่งหมายความรวมถึง พันธุ์ฝิ่น เมล็ดฝิ่น กล้าฝิ่น ฟางฝิ่น พืชเห็ดขี้ควาย)

2.3 แบ่งตามการออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

2.3.1 ประเภทกดประสาท ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน ยานอนหลับ ยาระงับประสาท ยากล่อมประสาท เครื่องดื่มมีนเมา บาร์บิทูเรต ทุกชนิด รวมทั้ง สารระเหย เช่น ทินเนอร์ แอลกอฮอล์ น้ำมันเบนซิน กาว เป็นต้น

ผู้เสพติดจะมีร่างกายซูบซีด ผอมเหลือง อ่อนเพลีย ฟุ้งซ่าน อารมณ์ เปลี่ยนแปลงง่าย

2.3.2 ประเภทกระตุ้นประสาท ได้แก่ ยาบ้า ยาไอซ์ ยาอี กระท่อม โคลเคน เครื่องดื่มคาเฟอีน

ผู้เสพติดจะมีอาการหงุดหงิด กระวนกระวาย จิตสับสน หวาดระแวง บางครั้งมีอาการคลุ้มคลั่ง หรือทำในสิ่งที่คนปกติ ไม่กล้าทำ เช่น ทำร้ายตนเอง หรือฆ่าผู้อื่น เป็นต้น

2.3.3 ประเภทหลอนประสาท ได้แก่ แอลเอสดี เห็ดขี้ควาย ดี.เอ็ม.ที. และ ยาเค เป็นต้น

ผู้เสพติดจะมีอาการประสาทหลอน ฝันเพื่อง หูแว่ว ได้ยินเสียงประหลาด หรือเห็นภาพหลอนที่น่าเกลียดน่ากลัว ควบคุมตนเองไม่ได้ ในที่สุดมักป่วยเป็นโรคจิต

2.3.4 ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน คือ ทั้งกระตุ้นกดและหลอนประสาท ร่วมกัน เช่น กัญชา

ผู้เสพติดมักมีอาการหวาดระแวง ความคิดสับสน เห็นภาพลวงตา หูแว่ว ควบคุมตนเองไม่ได้ และป่วยเป็นโรคจิต

2.4 แบ่งตามองค์การอนามัยโลก ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 9 ประเภท คือ

2.4.1 ประเภทฝิ่น หรือ มอร์ฟีน รวมทั้งยาที่มีฤทธิ์คล้ายมอร์ฟีน ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน เพทิดีน

2.4.2 ประเภทยาปฏิชีวนะ รวมทั้งยาที่มีฤทธิ์ทำนองเดียวกัน ได้แก่ เซโคบาร์บิทัล อะโมบาร์บิทัล พาราโลลิดไฮด์ เมโพรบาเมท ไดอาซีแพม เป็นต้น

2.4.3 ประเภทแอลกอฮอล์ ได้แก่ เหล้า เบียร์ วิสกี้

2.4.4 ประเภทแอมเฟตามีน ได้แก่ แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน

2.4.5 ประเภทโคเคน ได้แก่ โคเคน ใบโคคา

2.4.6 ประเภทกัญชา ได้แก่ ใบกัญชา ยางกัญชา

2.4.7 ประเภทใบกระท่อม

2.4.8 ประเภทหลอนประสาท ได้แก่ แอลเอสดี ดีเอ็นที เมสคาลิน

เมล็ดมอญิงกลอรี คันทาโพง เห็ดเมาบางชนิด

2.4.9 ประเภทอื่น ๆ นอกเหนือจาก 8 ประเภทข้างต้น ได้แก่ สารระเหยต่าง ๆ เช่น ทินเนอร์ เบนซิน น้ำยาล้างเล็บ ยาแก้ปวด และบุหรี่

3. กฎหมายควบคุมยาเสพติด

เนื่องจากยาและสารหลายชนิด เมื่อนำมาใช้ผิดหลักการแพทย์หรือผิดวัตถุประสงค์ สามารถก่อให้เกิดการเสพติดขึ้น ถ้าเกิดการเสพติดจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพต่อตัวผู้เสพ ครอบครัว สังคม ตลอดจนประเทศชาติได้ ในสถานการณ์เช่นนี้ จำเป็นต้องมีมาตรการในการควบคุมการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายและครอบครองสิ่งเหล่านี้ โดยการใช้อำนาจทางกฎหมายในการลงโทษผู้กระทำความผิด อันเป็นวิธีการหนึ่งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำหรับกฎหมายสำคัญระบุประเภทของยาเสพติดที่ควรรู้ คือ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยฉบับที่ 2 พ.ศ. 2528 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2530 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท พ.ศ. 2518 และพระราชกำหนดป้องกันการใช้อาหารระเหย พ.ศ. 2533

3.1 กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษที่ระบุตามกฎหมาย นี้มีมากมายหลายชนิด แต่ได้จัดแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

ประเภท 1 เฮโรอีน อาเซทอร์ฟิน แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน แอลเอสดี เอ็กซ์ตาซี ฯลฯ (เป็นยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง)

ประเภท 2 ฝิ่น มอร์ฟิน โคเคอีน (โคเคน) โคเคอีน ฯลฯ (เป็นยาเสพติดให้โทษโดยทั่วไป)

ประเภท 3 ยาแก้ใจที่มีฝิ่น หรือโคเคอีนเป็นส่วนผสม ยาแก้ท้องเสียที่มีโคฟีโนอักษิเลทเป็นส่วนผสม (เป็นยาเสพติดให้โทษชนิดเป็นตำรับยาที่มียาเสพติดให้โทษประเภท 2 ผสมอยู่ด้วย)

ประเภท 4 อาเซติกแอนไฮไดรด์ อาเซติกกลอไรด์ (เป็นสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือประเภท 2)

ประเภท 5 กัญชา กระท่อม (เป็นยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าร่วมอยู่ใน
ประเภท 1 ถึงประเภท 4)

สำหรับยาบ้า จัดเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 1 เนื่องจากมี
ส่วนผสมของแอมเฟตามีน หรือเมทแอมเฟตามีน ซึ่งเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ผสม
รวมอยู่ด้วย

3.2 กฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท จัดแบ่งออกเป็น 4
ประเภท คือ

ประเภทที่ 1 คีเอ็มที เมสกาไลน์ แอลเอสดี เตตราไฮโซ โตรแคนนาบินอล ฯลฯ

ประเภทที่ 2 อีเฟดรีน เซโคบาร์บิทัล เพโมลีน ฯลฯ

ประเภทที่ 3 อะโม่บาร์บิทัล ไฮโคลบาร์บิทัล กลูเทอริไมด์

เมโพรบาเมท ฯลฯ

ประเภทที่ 4 อัลโลบาร์บิทัล บาร์บิทัล ไดอาซีเพม เฟนโพรพอริกซ์ ฯลฯ

3.3 กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย

เนื่องจากปัจจุบันได้มีการนำสารเหยหรือวัตถุหรือผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่มี
สารระเหยผสมหรือปนอยู่ ซึ่งผลิตขึ้นเพื่อใช้ในทางอุตสาหกรรมหรือทางอื่น ไปใช้สูดดม
หรือวิธีอื่นใดอย่างแพร่หลาย ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงแก่ผู้สูดดม ซึ่งส่วนมากเป็น
เด็กและเยาวชน และยังก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติโดย
ส่วนรวม นอกจากนี้ยังไม่มีกฎหมายใช้บังคับแก่สารระเหยโดยเฉพาะเพื่อดำเนินการป้องกัน
การใช้สารระเหยไปในทางที่ไม่ถูกต้อง และเพื่อป้องกันภัยจากสารระเหยที่มีต่อความ
ปลอดภัยของสาธารณชน จึงมีการออกกฎหมายเพื่อป้องกันมิให้มีการนำสารระเหยมาใช้
ในทางที่ไม่เหมาะสม สารระเหย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

3.3.1 เป็นสารเคมี เช่น อาซีโตน เอทิล อาซิเตท โทลูอิน ฯลฯ

3.3.2 เป็นผลิตภัณฑ์ เช่น แล็กเกอร์ ทินเนอร์ ฯลฯ

3.4 ยาเสพติดให้โทษและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่จำหน่ายได้
ได้แก่ ยาเสพติดให้โทษประเภท 3 และวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 3 และประเภท 4 ซึ่งจำหน่าย
ได้ในร้านขายยาที่มีใบอนุญาตเพื่อการจำหน่ายยาเสพติดประเภทดังกล่าว

3.4.1 ยาเสพติดให้โทษประเภท 3 ในการจำหน่ายยาประเภทนี้ นอกจาก
เจ้าของร้านขายยาต้องขออนุญาตทางการให้จำหน่ายได้แล้ว ยังต้องทำบัญชีเกี่ยวกับการซื้อ

ขายของแต่ละเดือนเพื่อแจ้งแก่ทางการด้วย สำหรับผู้ซื้อจะต้องให้ชื่อและที่อยู่แก่ทางร้านไว้ ในขณะที่จำหน่ายก็ต้องมีเภสัชกร (แผนปัจจุบันชั้นหนึ่ง) ผู้ควบคุมปฏิบัติการอยู่ สำหรับยาตำรับที่เป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 สังเกตได้จากที่ข้างภาชนะจะมีตัวอักษรสีแดงว่า “ยาเสพติดให้โทษประเภท 3” กำกับไว้

3.4.2 วัตถุประสงค์ในประเภท 3 และประเภท 4 ในการจำหน่ายยาประเภทนี้ นอกจากเจ้าของร้านจะต้องขออนุญาตทางการให้จำหน่ายได้แล้ว ยังต้องทำบัญชีเกี่ยวกับการซื้อขายของแต่ละเดือนเพื่อแจ้งแก่ทางการด้วย สำหรับผู้ซื้อจะต้องนำไปส่งแพทย์มาซื้อ ในขณะที่จำหน่ายก็ต้องมีเภสัชกร (แผนปัจจุบันชั้นหนึ่ง) ผู้ควบคุมปฏิบัติการอยู่ ยาที่เป็นวัตถุประสงค์นี้ อาจเป็นตำรับยาเดี่ยว ๆ หรือเป็นตำรับยาที่มีตัวยาชนิดอื่นปรุงผสมรวม

3.5 ยาหรือสารทั่วไปที่เสพติดได้ซึ่งกฎหมายไม่ได้ควบคุมเป็นยาเสพติด ยาทั่วไปที่เสพติดได้ ยางานตำรับที่มียาเสพติดให้โทษหรือวัตถุประสงค์เป็นส่วนผสมแต่ก็ไม่ได้ถูกควบคุมด้วยกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ และกฎหมายว่าด้วยวัตถุประสงค์ต่อจิตและประสาท ทั้งนี้เพราะปริมาณขนาดบรรจุหรือขนาดของยาที่ออกฤทธิ์ต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนด (เช่น ยาแก้ไขน้ำคำ ขนาด 180 มิลลิกรัม เป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 แต่ขนาด 60 มิลลิกรัม ไม่ใช่ หรือ Bellergal ที่มีส่วนผสมของฟีโนบาร์บิทัล 20 มิลลิกรัม ถือเป็นวัตถุประสงค์ในประเภท 4 แต่ Tedral ซึ่งมีส่วนผสมของฟีโนบาร์บิทัล 8 มิลลิกรัม ไม่ใช่) หรือมีตัวยาที่เสียดียาก (เช่น ต้องใช้ขนาดสูงมากและระยะเวลาใช้ติดต่อกันค่อนข้างนาน ฯลฯ) มีตัวยาเสพติดที่จะไม่ส่งผลให้เกิดปัญหาทางด้านสังคม (เช่น ไม่มีแนวโน้มว่าติดแล้วจะก่อให้เกิดคดีอาชญากรรม ฯลฯ) มีตัวยาที่สามารถพบได้ในเครื่องคั้นประจำวัน (เช่น กาแฟอินในกาแฟ ซา ฯลฯ) ไม่เป็นยาที่ใช้สำหรับรักษาโรคที่ตนเป็นกันได้ทั่วไป (เช่น โรคหืด ฯลฯ) สารทั่วไปที่เสพติดได้ สารทั่วไปที่พบเห็นได้รอบตัวเราซึ่งมาในรูปแบบต่าง ๆ ก็ทำให้เกิดอาการเสพติดได้ แต่กฎหมายไม่ได้ควบคุมเป็นยาเสพติด เช่น เหล้า เบียร์ ไวน์ บุหรี่ ซิการ์ กาแฟ ซา

สภาพปัญหาเสียดียาเสพติดของไทยในปัจจุบัน

ประเทศไทยประสบกับปัญหาเสียดียาเสพติดทั้งในด้านการเป็นพื้นที่ผลิต เป็นพื้นที่การค้า เป็นพื้นที่แพร่ระบาด และการเป็นทางผ่านเสียดียา โดยมีตัวยาหลักที่ประสบปัญหา คือ ผิ่น เฮโรอีน กัญชา ยาบ้า สารระเหย โคลเคน เอ็กซ์ตาซี และสารเสียดียาประเภทวัตถุประสงค์บางชนิด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามเสียดียา. 2552 : เว็บไซต์)

1. การเป็นพื้นที่ผลิต

เนื่องจากประเทศไทย มีส่วนที่ติดกับพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดที่สำคัญของโลกแห่งหนึ่ง จึงทำให้ไทยมีส่วนในการผลิตยาเสพติดประเภทฝิ่น และเฮโรอีน ซึ่งผลิตมากในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ นอกจากนั้นแล้ว ในปัจจุบันยังมีการผลิตยาบ้า ในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำด้วย ยาเสพติดที่มีการผลิตในประเทศไทยอีกชนิดหนึ่งคือ กัญชา ซึ่งมีมากในภาคอีสาน อย่างไรก็ตาม สำหรับการเป็นแหล่งผลิตของประเทศไทยนั้น ในปัจจุบันได้ลดปริมาณลงอย่างมาก โดยเฉพาะฝิ่น เฮโรอีน และกัญชา จนอยู่ในระดับที่สามารถควบคุมได้ ในส่วนของการผลิตยาบ้าได้มีการย้ายแหล่งผลิต ไปอยู่ในประเทศเพื่อนบ้านเป็นส่วนใหญ่

2. การเป็นพื้นที่การค้า

ประเทศไทยมีการค้ายาเสพติดที่สำคัญ 3 ชนิด คือ การค้าเฮโรอีน การค้ากัญชา การค้ายาบ้า

2.1 การค้าเฮโรอีน กระจายอยู่บริเวณพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย บริเวณที่ติดกับสามเหลี่ยมทองคำ พื้นที่กรุงเทพมหานคร ภาคใต้และชายงานต่างประเทศ ซึ่งเชื่อมโยงกับชายงานภายในประเทศ รวมทั้งชนกลุ่มน้อยในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ เฮโรอีนส่วนใหญ่ จะถูกลำเลียงไปยังต่างประเทศ แต่บางส่วนจำหน่ายในตลาดภายในประเทศไทย ในปัจจุบัน เครื่องขายการค้าเฮโรอีน ถูกเจ้าหน้าที่จับกุมและทำลายลง ได้หลายเครื่องขาย บางกลุ่มหยุดดำเนินการ บางกลุ่มไปค้ายาบ้าแทน

2.2 การค้ากัญชา อยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพมหานคร ภาคใต้พื้นที่ดำเนินการส่วนใหญ่อยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กัญชาที่รวบรวมได้จะส่งออกไปต่างประเทศเป็นหลัก ปัจจุบันกล่าวได้ว่า การค้ากัญชาลดน้อยลงมาก กลุ่มผู้ค้าจะไปดำเนินการในประเทศเพื่อนบ้าน การค้าในประเทศส่วนใหญ่เพื่อใช้เสพภายในประเทศ

2.3 การค้ายาบ้า ยาบ้าได้แพร่ระบาดอยู่ทุกภูมิภาค ผู้ค้ามีกระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับรายใหญ่ ระดับกลาง และระดับย่อยในพื้นที่แพร่ระบาด เครื่องขายการค้ายาบ้า ไม่มีการจัดองค์กรที่ชัดเจนเหมือนกับเฮโรอีนและกัญชา แม้แต่นักค้ารายย่อยบางครั้ง ก็สามารถไปจัดหายาเสพติดจากพื้นที่ผลิต บริเวณสามเหลี่ยมทองคำครั้งละเป็นปริมาณมากได้

3. การเป็นพื้นที่แพร่ระบาด

ยาเสพติดที่แพร่ระบาดในประเทศไทย ประกอบด้วย ฝิ่น เฮโรอีน กัญชา ยาบ้า สารระเหย โคเคน ยาอี และวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทบางชนิด เช่น จำพวกยานอนหลับ อย่างไรก็ตาม

กล่าวสำหรับการแพร่ระบาดแล้ว ตัวยาหลักคือ ฝิ่น เฮโรอีน กัญชา ยาบ้า สารระเหย โคเคน เอ็กซ์ตาซี ยาเค โดยฝิ่นและเฮโรอีน เคยเป็นยาเสพติด ที่แพร่ระบาดรุนแรงในอดีต แต่ปัจจุบันลดระดับลง ฝิ่นคงมีแพร่ระบาดเฉพาะกลุ่มชาวเขา เฮโรอีนแพร่ระบาดในกลุ่มเสฟเคิม ตัวยาที่แพร่ระบาดมากและมีปัญหาในระดับรุนแรง คือ ยาบ้า ซึ่งแพร่กระจายเป็นวงกว้าง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน นักเรียน นักศึกษา สำหรับ โคเคน เอ็กซ์ตาซี และยาเค การแพร่ระบาดจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มเยาวชน ผู้ใช้ในสถานบันเทิง และกลุ่มวัยรุ่นที่ฐานะดี ส่วนสารระเหย จะแพร่ระบาดในกลุ่มเด็กนอกสถานศึกษา ส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. การเป็นทางผ่านยาเสพติด

การที่ประเทศไทยมีส่วนที่ติดกับสามเหลี่ยมทองคำ และการคมนาคมภายในประเทศมีความสะดวก โดยเฉพาะการขนส่งทางบกและทางอากาศ จึงมีการลักลอบลำเลียงยาเสพติด ทั้งที่ภายในประเทศและไปต่างประเทศ โดยเฉพาะการลักลอบลำเลียงเฮโรอีนไปต่างประเทศ เช่น อเมริกา ออสเตรเลีย และยุโรป นอกจากนั้นแล้ว ยังมีการลักลอบลำเลียงกัญชาจากทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือมายังกรุงเทพมหานคร ส่งไปต่างประเทศ โดยทางเรือหรือส่งลงทางใต้ไปยังประเทศมาเลเซีย และต่อไปยังประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ญี่ปุ่น อเมริกา และประเทศในยุโรป บางประเทศ

5. ยาเสพติดที่แพร่ระบาดในประเทศไทย

แม้ยาเสพติดจะมีมากมายหลายร้อยชนิด แต่มีเสฟกันมากหรือกล่าวถึงกันมากในเมืองไทยมีเพียงสิบกว่าชนิด คือ ฝิ่น เฮโรอีน มอร์ฟีน ยาระงับประสาทและยานอนหลับ ยากล่อมประสาท ยาแก้ปวด และยาออฟตาติคอน-พี สารระเหย แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน อีเฟดรีน เอ็กซ์ตาซี เคตามีน กระทั่งอม โคเคน สารหลอนประสาท (แอลเอสดี) เห็ดขี้ควาย และกัญชา

5.1 ฟีน มอร์ฟีน และเฮโรอีน

ยาเสพติดทั้งสามชนิดนี้เป็นจำพวกเดียวกัน ทั้งนี้ฟีนได้มาจากน้ำยาง จากผลฝิ่นเมื่อนำฝิ่นมาสกัดด้วยสารเคมีบางอย่างจะได้มอร์ฟีน และเมื่อนำมอร์ฟีนมาทำปฏิกิริยากับสารเคมีบางอย่างก็จะได้เฮโรอีน

5.1.1 ฟีน ที่เสพกัน คือ ฝิ่นสุกที่ได้จากการนำยางฝิ่น ซึ่งได้จากผลฝิ่นที่เก็บไว้จนแห้ง (สีน้ำตาล ที่เรียกว่า ฝิ่นดิบ) มาต้มหรือหมัก ฝิ่นสุกมีสีดำและรสขมนิยมเสพกัน โดยการสูบด้วยกล้อง แต่ก็อาจกินในรูปฝิ่นก้อนได้

5.1.2 มอร์ฟีน บางคนอาจเรียกว่า มอร์เฟีย มอร์ฟีนมีลักษณะเป็นผงสีขาวนวล ไม่มีกลิ่น รสขมจัด ละลายน้ำได้ง่าย นิยมเสพ โดยการละลายน้ำและฉีดเข้ากล้ามเนื้อที่สะโพก แต่ก็อาจเสพ โดยการกินในลักษณะผงบรรจุแคปซูล ฤทธิ์ของมอร์ฟีนแรงกว่าฝิ่น 8 - 10 เท่า ทางการแพทย์ใช้เป็นยาระงับของอาการปวดที่รุนแรง เช่น อาการปวดภายหลัง การผ่าตัด ฯลฯ

5.1.3 เฮโรอีน ที่แพร่หลายมี 2 ชนิด คือ เฮโรอีนบริสุทธิ์ และเฮโรอีนผสม ซึ่งเฮโรอีนบริสุทธิ์ หรือเฮโรอีนเบอร์ 4 นั้น จะมีเนื้อเฮโรอีนสูงร้อยละ 80 - 90 ลักษณะเป็นผงละเอียดสีขาว (เฮโรอีนชนิดนี้ จึงมักเรียกว่า ผงขาว) มีรสขม ไม่มีกลิ่น และละลายน้ำง่าย นิยมเสพ โดยการละลายน้ำ และฉีดเข้าเส้นเลือดหรือกล้ามเนื้อ แต่อาจใช้วิธีสูบโดยการขูด ใสนุหรี หรือจุกนุหรีแล้วจิ้มขึ้นสูบ

5.2 ยาระงับประสาทและยานอนหลับ

เป็นกลุ่มยาที่มีฤทธิ์กดประสาท ซึ่งจะก่อให้เกิดอาการตั้งแต่สงบง่วง ไปจนถึงหลับตามความแรงของยา ทางการแพทย์ใช้ยากุ่มนี้เพื่อลดความตึงเครียด ตื่นเต้น ความวิตกกังวล ตลอดจนใช้ระงับอาการชักจากสาเหตุต่าง ๆ และใช้รักษาโรคจิตประสาท บางประเภทด้วย ชนิดของยาระงับประสาทและยานอนหลับที่เสพติดกันหลายชนิด แต่ชนิดที่ก่อให้เกิดปัญหาการเสพติด ได้มาก คือ เซโคบาร์บิทัล หรือเซโคแนล ยาชนิดนี้มีชื่อที่รู้จักกันดีในหมู่ผู้เสพหลายอย่าง เช่น ไก่แดง เป็ดแดง ปีศาจแดง (เพราะยาถูกบรรจุในแคปซูลสีแดง) เหล้าแดง (เพราะฤทธิ์ยาทำให้ผู้เสพมีอาการคล้ายคนเมาเหล้า) ฯลฯ การเสพยานี้มักใช้วิธีกิน แต่ก็อาจใช้วิธีฉีด มักพบว่าผู้เสพติดมีอาการมึนงง ใจคอหงุดหงิด ความรู้สึกเลือนลอยขาดความรับผิดชอบ มีความกล้าอย่างบ้าบิ่น สามารถทำร้ายตนเองได้ นอกจากนี้ผลของยาต่อระบบอื่นของร่างกายยังอาจทำให้ผู้เสพติดมีโรคหรืออาการบางอย่างได้ เช่น ความดันโลหิตต่ำ ท้องผูก ฯลฯ และถ้าเสพยามากเกินขนาดอาจทำให้ตายได้ เมื่อร่างกายขาดยา

ผู้เสพติดจะมีอาการหงุดหงิด วิตกกังวล อ่อนเพลีย ถ้าอาการรุนแรงมากอาจชักได้ ดังนั้น ผู้เสพติดยาเสพติดประสาทและยานอนหลับ ไม่ควรเลิกทันทีเพราะอาจชักถึงตายได้

5.3 ยาแก้ปวดประสาท

เป็นกลุ่มยาที่มีฤทธิ์กดประสาทเช่นเดียวกับกลุ่มยาระงับประสาท และยานอนหลับข้างต้น แต่วิธีการออกฤทธิ์น้อยกว่า ทางกายแพทย์ได้ใช้ยาแก้ปวดนี้เพื่อคลายความวิตกกังวล และคลายความเกร็งของกล้ามเนื้อ ยาแก้ปวดนี้มีหลายชนิดเช่นกัน เมโปร-บาเมท (ตัวอย่างชื่อการค้า มิลทาวนด์ควานิล มีคาร์บอน) คลอโคธาซีพอกไซค์ (ตัวอย่างชื่อการค้า ลิเบเรียม เมนฟิน เมลตาไซค์ คลอติซิล) โคธาซีแพม (ตัวอย่างชื่อการค้า วาเลียม ซีแพม โคอะพิน) ผู้เสพติดยาแก้ปวดประสาทจะมีอาการคล้ายคลึงกับการติดยาระงับประสาทและยานอนหลับ แต่อาการน้อยกว่า และผลของยาต่อระบบอื่นของร่างกายก็คล้ายคลึงเช่นกัน เช่น ผู้เสพมีแนวโน้มจะป่วยเป็น โรคความดันต่ำ โรคกระเพาะและทางเดินอาหาร ฯลฯ

5.4 ยาแก้ปวดและอ็อฟตาลิกอน - พี

มีสรรพคุณบรรเทาอาการปวดหัว ปวดฟัน ปวดประจำเดือน อาการปวดจากการผ่าตัดเล็ก ๆ และครั้งตัวหรือรู้สึกไม่สบายที่เกิดจากไข้หวัดและไข้หวัดใหญ่ ยาแก้ปวดชนิดที่มีสารเสพติดเป็นส่วนประกอบจะถูกจัดให้อยู่ในประเภทยาควบคุมพิเศษ ตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2521 มีชื่อในทางการค้า เช่น อ็อฟตาลิกอน-พี ซาลิกอน โคลโลซีน คอมปาวนด์-50 เป็นต้น ส่วนประกอบของตัวยาที่สำคัญที่พบในยาแก้ปวด โดยเฉพาะยาอ็อฟตาลิกอน - พี คือ ไอโซบิวทิล - แอลลิวบาบิ โดน และคาเฟอีน ซึ่งมีคุณสมบัติก่อให้เกิดการเสพติด ผู้ที่ใช้ยาแก้ปวดประเภทอื่น ๆ ซึ่งสามารถติดยาชนิดนี้ได้

5.5 สารระเหย

ชนิดที่มีผู้นำมาเสพโดยการสูดดมมีหลายอย่าง เช่น ทินเนอร์ น้ำมันเบนซิน น้ำมันก๊าด กาว น้ำยาล้างเล็บ ฯลฯ สารเหล่านี้มีฤทธิ์กดระบบประสาทส่วนกลาง อาการปรากฏแตกต่างกันได้ตามชนิดของสารระเหยที่เสพ แต่ส่วนใหญ่เมื่อสูดดมแรง ๆ สารระเหยจะออกฤทธิ์ทำให้เป็นสุข ร่าเริง ต่อมามีอาการเคลิ้มฝัน จากนั้นมีอาการคล้ายเมาเหล้า เมื่อมีเมามากทำให้หมดสติ ผู้ที่เสพติดแล้วมักมีอาการซึม สมองมึนงง ปวดศีรษะประจำ ความจำเสื่อม

5.6 แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน

มีชื่อที่บุคคลทั่วไปรู้จักคือ ยาบ้า ยาขยัน ยาโด้บ ยาแก้ง่วง พบในรูปของผงหรือแคปซูล แต่ปัจจุบันมักพบในลักษณะเป็นเม็ดกลมแบบขนาดเล็ก เส้นผ่าศูนย์กลาง

ประมาณ 6 - 8 มิลลิเมตร น้ำหนักเม็ดยาประมาณ 80 - 100 มิลลิกรัม มีหลายสี เช่น สีน้ำตาล สีม่วง เขียว ฯลฯ และมักจะมีสัญลักษณ์ปรากฏบนเม็ดยา ที่พบบ่อยคือ ด้านหนึ่งเป็นรูป และอีกด้านเป็นเลข 99 นอกจากนี้ยังพบสัญลักษณ์อื่นในแต่ละด้านของเม็ดยา เช่น P หรือ PG หรือ M หรือ MY และเส้นแบ่งครึ่งเม็ด บางชนิดเป็นเม็ดเรียงทั้ง 2 ด้าน

แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน มีฤทธิ์กระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง สำหรับผู้เสพยาแล้วมักพบว่ามีอาการหงุดหงิด อยู่ไม่สุข กล้ามเนื้อกระวนกระวาย ประสาทแข็ง การตัดสินใจผิดพลาดหรืออาจมองเห็นภาพรบกวน และผลของยาต่อระบบอื่นในร่างกายก็อาจทำให้ ผู้เสพยามีอาการผิดปกติบางอย่างเกิดขึ้นได้ เช่น มือสั่น หัวใจเต้นเร็ว ความดันโลหิตสูง ม่านตาขยาย เหงื่อออก ปากแห้ง ฯลฯ เมื่อร่างกายขาดยา ผู้เสพยาจะอ่อนเพลียมาก เพราะร่างกายถูกฝืนให้ทำงานหนักตลอดเวลา นอกจากนี้ บางรายยังอาจซึมเศร้าหรืออาจกลุ้มคลั่งแล้วแต่สภาพจิตใจของผู้เสพยาแต่ละราย

5.7 อีเฟดรีม

อีเฟดรีม หรือชาวบ้านเรียกย่อ ๆ ว่า อี อี หรือยาอี เป็นสารธรรมชาติที่พบได้ในพืชหลายชนิด แต่ชนิดที่รู้จักกันดีคือ หมาหวัง หมาหวง (สะกดคำอ่านจากภาษาจีน) เนื่องจากสารดังกล่าวมีผลต่อระบบประสาทซิมพาเทติก ทางกายภาพจึง ได้อาศัยคุณสมบัตินี้มาใช้ประโยชน์ เช่น ลดการเกร็งตัวของหลอดเลือด บรรเทาอาการคัดจมูก ป้องกันการเกิดภาวะความดันโลหิตตก ฯลฯ เมื่อนำมาหยอดตาจะทำให้รูม่านตาขยาย จึงใช้เพื่อรักษาโรคตาบางอย่างได้ นอกจากนี้อีเฟดรีม ยังมีผลในการกระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง เช่นเดียวกับแอมเฟตามีน จึงสามารถใช้เพื่อรักษาโรควงเวียนศีรษะ

อีเฟดรีม ที่ใช้ในการแพทย์อาจอยู่ในรูปของตัวยาเดี่ยวหรือยาผสมร่วมกับตัวยาอื่นในรูปของยาเม็ด แคปซูล และยาฉีด หรือ ในรูปที่ใช้ภายนอกได้ เช่น ยาหยอดจมูก ยาหยอดตา

สำหรับผลเสียที่เกิดจากการติดอีเฟดรีม คล้าย ๆ กับการติดแอมเฟตามีน ที่พบเด่นชัดคือ ผลต่อระบบประสาท เช่น นอนไม่หลับ สับสน ตื่นเต้น อ่อนเพลีย

5.8 ยาอี ยาเลิฟ เอ็กซ์ตาซี

ยาอี ยาเลิฟ เอ็กซ์ตาซี (Ecstasy) เป็นยาเสพติดในกลุ่มเดียวกันจะแตกต่างกันบ้างในด้านโครงสร้างทางเคมี เท่าที่พบส่วนใหญ่มีส่วนประกอบทางเคมีที่สำคัญ คือ 3,4 Methylendioxy methamphetamine (MDMA), 3,4 Methylendioxy amphetamine (MDA)

และ Methylenedioxy ethamphetamine (MDA หรือ MDEA) มักจะพบในลักษณะที่เป็นแคปซูล มีสีต่าง ๆ ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ และแบบเม็ดกลมแบน

เอ็คตาซี จะออกฤทธิ์ 2 ช่วง คือ ช่วงแรกมีฤทธิ์กระตุ้นประสาท เหมือน “ยาบ้า” หลังจากที่ใช้เข้าไปประมาณ 30 - 40 นาที จะรู้สึกอารมณ์ดีตื่นตัว ไม้่วง ค่อมมาจะออกฤทธิ์หลอนประสาท การรับรู้เปลี่ยนแปลงไปและจะมีฤทธิ์อยู่ได้ประมาณ 6 - 8 ชั่วโมง ผู้เสพจะมีอาการเหงื่อออก ปากแห้ง หัวใจเต้นเร็ว ความดันสูง มีอาการเกร็งที่แขน ขาและขากรรไกร ม่านตาขยายกว้าง อาจเกิดความล้มเหลวของระบบหายใจทำให้ถึงแก่ความตายได้อย่างเฉียบพลัน

5.9 ยาเค (เคตามีน)

ยาเค หรือเคตามีน เคตาเวา เคตารา ล้วนเป็นยาชนิดเดียวกัน ในทางการแพทย์ใช้เป็นยาสลบในกระบวนการผ่าตัดระยะสั้น ๆ รวมทั้งการใช้ทำให้ผู้ป่วยสลบก่อนที่จะไปผ่าตัดใช้ยาสลบตัวอื่น ๆ ซึ่งตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2521 จัดให้เป็นยาควบคุมพิเศษ ยาเคผลิตขึ้นโดยการสังเคราะห์ มีทั้งชนิดเป็นผงสีขาวละลายน้ำและแอลกอฮอล์ได้ดี และชนิดน้ำ

ยาเคจะถูกนำมาใช้ในทางที่ผิดเพื่อให้เกิดอาการมึนเมาโดยการฉีด เนื่องจากฤทธิ์ยาที่หลอนประสาทอย่างรุนแรง ผู้เสพจะรู้สึกเคลิบเคลิ้ม มึนงง ขาดสมาธิ ร่างกายเคลื่อนไหว ไม่สัมพันธ์กัน ความคิดสับสน การรับรู้และการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งภาพ แสง สี เสียง จะเปลี่ยนแปลงไป เกิดอาการประสาทหลอน อาการเหล่านี้จะเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า เรียกว่า Flashback ผู้ใช้ยาเคในปริมาณมากเกินไปอาจทำให้เกิดอาการหายใจติดขัด ทำให้เสียชีวิตได้

5.10 กระท่อม

กระท่อม เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ปานกลาง ใบคล้ายใบกระดังงา มีขนดก้านใบแดงและใบเขียว ดอกกลมโตขนาดเท่าผลพุทรา มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น กระทูน โลก กระทูนพาย กระท่อม ฯลฯ มักเสพโดยใช้ส่วนของใบซึ่งนิยมใช้ใบก้านแดง ทั้งนี้ด้วยการเอาใบสดมาต้วยหรือคั้นน้ำขงจากใบตากแห้งกับน้ำร้อน ในใบกระท่อมมีสารไมตราจันินที่ฤทธิ์กระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง จึงทำให้ทำงานไม่รู้สึกเหน็ดเหนื่อย หายปวดเมื่อย มีความสุข ไม้หิว ทนแดดได้นาน แต่ไม่ชอบถูกฝน ในอดีตแพทย์แผนโบราณ ได้ใช้ใบกระท่อมเพื่อแก้บิด แก้ท้องเดิน รวมทั้งเพื่อแก้ปวดเมื่อย

5.11 โคลเคน

โคลเคน หรือ โคลคาอิน เป็นสารธรรมชาติที่พบในส่วนใบของต้นโคลคา พืชดังกล่าวปลูกมาในประเทศแถบอเมริกากลางและอเมริกาใต้ เช่น บราซิล โบลิเวีย เปรู ฯลฯ สำหรับเอเชียมีปลูกในประเทศศรีลังกา อินเดีย (บริเวณหุบเขานิลกิริ)

โคลเคน มีลักษณะเป็นผงละเอียดสีขาวหรือเป็นผลึก ไม่มีกลิ่น รสขม ไม่ละลายน้ำแต่เมื่อทำให้อยู่ในรูปของเกลือ เช่น เกลือโซโครคลอไรด์ ฯลฯ จะละลายน้ำได้ ซึ่งสารละลายที่ได้มีฤทธิ์เป็นด่าง

5.12 ยาหลอนประสาท

เป็นพวกที่มีผลต่อประสาทการรับรู้และความคิดโดยตรง จะมีการกระตุ้นอารมณ์ในระยะแรก มีความสุข ตึกคัก ความดันขึ้นหลังจากนั้นจะออกฤทธิ์หลอนประสาทตามมา เกิดอาการประสาทหลอนทางตา หู จมูก ลิ้น คิวหนั่ง หรือประสาทดวงทางใจได้ จึงมีผลให้ผู้เสพเกิดความรู้สึกเพื่อฝันมีความเคลิบเคลิ้ม คั่นเต้น หรือหวาดเสียว ในประเทศไทย สารหลอนประสาทไม่แพร่หลายเท่าในต่างประเทศ แต่ชนิดที่รู้จักกันดีคือ “แอลเอสดี” ถือเป็นตัวแทนของสารหลอนประสาทที่ชัดเจนที่สุด รุนแรงที่สุดเป็นสารธรรมชาติจากเชื้อราที่อยู่ในข้าวไรท์ ในการทำขนมปังในระยะต่อมา มีการสังเคราะห์แอลเอสดีได้ในห้องทดลอง

5.13 เห็ดขี้ควาย

เห็ดขี้ควาย เป็นเห็ดพิษซึ่งขึ้นอยู่ตามกองมูลควายแห้ง สีของเห็ดจะมีสีเหลือง ซีดคล้ายสีฟางแห้ง บนหัวของร่มจะมีสีน้ำตาลเข้มจนถึงสีดำบริเวณก้าน (Stalk) บริเวณใกล้ตัวร่มจะมีแผ่นเนื้อเยื่อบาง ๆ สีขาวแผ่ขยายออกรอบก้าน แผ่นนี้มีลักษณะคล้ายวงแหวน

เห็ดขี้ควาย เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในบรรดานักเที่ยวว่า “Maagic Mushroom” มีการแพร่ระบาดอยู่ในกลุ่มนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณตำบลบ่อผุด อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ในเห็ดขี้ควาย มีสารออกฤทธิ์ทำลายประสาทอย่างรุนแรง คือ โซโลซิน โซโล โซบิน ผสมอยู่ เมื่อบริโภคเข้าไปทำให้มีอาการเมาเคลิบเคลิ้มและบ้าคลั่งในที่สุด นอกจากนี้หากบริโภคเข้าไปมาก ๆ หรือผู้ที่มีภูมิคุ้มกันต่ำน้อยอาจจะทำอันตรายถึงแก่ชีวิต เพราะเห็ดชนิดนี้มีลักษณะและโทษเช่นเดียวกับยาเสพติด

สำหรับคนไทยส่วนใหญ่ไม่นิยมบริโภคเห็ดชนิดนี้เลยเพราะทราบว่าเป็นเห็ดพิษกินเข้าไปแล้วจะรู้สึกร้อนวูบวาบตามเนื้อตามตัว แน่นหน้าอก ไม่สบาย บางครั้งคลื่นไส้อาเจียน

5.14 กัญชา

กัญชา เป็นพืชล้มลุกจำพวกหญ้า ใบแตกเป็นแฉกคล้ายใบละหุ่งหรือมันสำปะหลัง ส่วนที่ใช้คือ ใบ และยอดช่อดอกกัญชาตัวเมีย ซึ่งจะนำมาตากแห้งและบดเป็นผงหยาบ ๆ แล้วนำมาทำวนบุหรี่ (บุหรี่กัญชาสังเกตได้จากไส้บุหรี่ ซึ่งมีสีเขียวต่างจากไส้ยาสูบ และเวลาจุดสูบจะมีกลิ่นเหมือนเชือกหรือหญ้าแห้งไหม้ไฟ) หรืออาจสูบด้วยกล้องหรือบ้องกัญชา โดยนิยมสูบผ่านน้ำ ซึ่งจะไม่ทำให้คอกแห้งมาก นอกจากนี้อาจเคี้ยวใบหรือเจือปนกับอาหารรับประทาน ในอดีตแพทย์แผนโบราณ ได้ใช้กัญชาเพื่อเป็นยาเจริญอาหาร ยาระงับประสาท และยานอนหลับ ในใบและยอดช่อกัญชาตัวเมียนี้นี้มีสารเตตราไฮโดรแคนนาบินอลค่อนข้างมาก จึงมีฤทธิ์แรงกว่าส่วนอื่น การออกฤทธิ์ของสารนี้ต่อระบบประสาทส่วนกลางอยู่ในลักษณะผสมผสานตามขนาดยาที่เสพและวิธีเสพ กล่าวคือเมื่อสูดดมจะกระตุ้นประสาททำให้ผู้เสพตื่นเต้น ร่าเริง ช่างพูด หัวเราะตลอดเวลา ต่อมาจะกดประสาท ซึ่งผู้เสพมีอาการคล้ายเมาเหล้าอย่างอ่อน ๆ มีอาการง่วงนอน เชื่องซึม และเมื่อเสพมากประสาทจะหลอน อาจเห็นภาพลวงตา หนาวหรือมีอาการหวากระแวงความคิดสับสนควบคุมไม่ได้ บางรายไม่รู้จักตนเอง ผู้เสพติดกัญชาส่วนใหญ่มักป่วยเป็น โรคจิตในภายหลัง สำหรับผลต่อระบบอื่นของร่างกาย เช่น หัวใจเต้นเร็ว ม่านตาหรี่ ตาแดง อยากอาหารมากขึ้นเกิดความผิดปกติของระบบทางเดินหายใจ เมื่อร่างกายขาดยาอาการผิดปกติที่เกิดขึ้นมักเป็นอาการทางด้านจิตใจ เช่น กระสับกระส่าย วิตกกังวล อ่อนเพลีย นอนไม่หลับ ฯลฯ

5.15 เหล้า

เนื่องจากเอทิลแอลกอฮอล์ เป็นสาระสำคัญในเหล้าและเครื่องดื่มมีน้ำตาลต่าง ๆ จึงขอกว่าเฉพาะสารนี้ เอทิลแอลกอฮอล์มีฤทธิ์กดสมอง ซึ่งจะกดตั้งแต่สมองส่วนบนลงมาถึงก้านสมอง เป็นผลให้เกิดอาการสงบประสาท นอนหลับ สลบ หมคสติ ตามขนาดที่ร่างกายได้รับ ในอดีตได้ใช้แอลกอฮอล์เป็นยาฆ่าเชื้อ ยาสงบประสาท ยานอนหลับ ส่วนปัจจุบันใช้เฉพาะเป็นยาฆ่าเชื้อภายนอกเท่านั้น สำหรับการได้รับแอลกอฮอล์เข้าไปในร่างกาย ถ้าได้รับในปริมาณน้อยทำให้ผู้ดื่มรู้สึกสบายและอารมณ์ดี แต่ถ้าดื่มมากขึ้นแอลกอฮอล์จะไปกดสมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิด การควบคุมตนเอง การตัดสินใจ และการยับยั้งหรือการหักห้ามใจ จึงทำให้สติปัญญาเดิมของบุคคลนั้นเด่นขึ้น และจะแสดงอาการต่าง ๆ ที่อยู่ใต้จิตสำนึกออกมา เช่น ระบายความในใจออกมา ทะเลาะวิวาทหรือทำลายของ ฯลฯ นอกจากนี้การกดศูนย์ต่าง ๆ ในสมองอาจทำให้ผู้ดื่มตาพร่า

การได้ขึ้นฝึกปฏิบัติ ความรู้สึกในรส กลิ่น และสัมผัสเอื่อมลง ซึ่งถ้าดื่มมากขึ้นอีกจะหลับสงบ และหมดสติดังที่กล่าวไว้ข้างต้นสำหรับผลต่อระบบอื่นของร่างกาย เช่น ถ้าดื่มน้อยจะช่วยให้เจริญอาหาร การย่อยอาหารดีขึ้น แต่ถ้าดื่มมากกลับปรากฏว่าเกิดการระคายเคืองต่อกระเพาะอาหารได้

สถานการณ์ปัญหาเสพติดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน

ปัญหาเสพติดที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ปัญหาการแพร่ระบาดของ การลักลอบนำเข้า - การส่งออกยาเสพติด (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค 4, 2552)

1. สถานการณ์การนำเข้า – การค้ายาบ้า

ข้อมูลการลักลอบนำเข้ายาบ้าในห้วงตุลาคม 2551 - สิงหาคม 2552 พบว่า

1.1 พื้นที่การนำเข้า – การค้ายาบ้ารายสำคัญ

1.1.1 จังหวัดหนองคาย ได้แก่ อำเภอเมืองหนองคายและอำเภอบึงกาฬ

1.1.2 จังหวัดนครพนม ได้แก่ อำเภอท่าอุเทน อำเภอบ้านแพง และ

อำเภอเมืองนครพนม

1.1.3 จังหวัดมุกดาหาร ได้แก่ อำเภอเมือง และอำเภอหว้านใหญ่

1.1.4 จังหวัดเลย ได้แก่ อำเภอท่าลี่ อำเภอเชียงคาน

1.2 ข้อมูลการนำเข้ากัญชาแห่งในห้วงตุลาคม 2551 - สิงหาคม 2552

มีปริมาณการนำเข้ากัญชาแห่งในปริมาณสูง โดยพื้นที่ชายแดนที่มีการลักลอบนำเข้ากัญชาแห่งหลายครั้งแต่ละครั้งมีการนำเข้ากัญชาครั้งละ 100 - 300 กิโลกรัม จังหวัดที่มีการลักลอบนำเข้ากัญชาแห่งสูง ได้แก่ จังหวัดนครพนม ที่อำเภอท่าอุเทน อำเภอธาตุพนม รองลงมาคือ จังหวัดหนองคายที่อำเภอบึงกาฬ อำเภอบึงโขงหลง และอำเภอบุ่งคล้า จังหวัดมุกดาหารที่อำเภอเมือง และจังหวัดเลย ที่อำเภอท่าลี่

1.3 จุดที่นิยมนำเข้าและส่งกัญชาแห่ง

1.3.1 พื้นที่จังหวัดหนองคาย : อำเภอบึงโขงหลง อำเภอบุ่งคล้า

อำเภอบึงกาฬ

1.3.2 พื้นที่จังหวัดนครพนม : อำเภอท่าอุเทน อำเภอธาตุพนม

1.3.3 พื้นที่จังหวัดมุกดาหาร : อำเภอคอนคา

2. สถานการณ์ด้านการค้า

2.1 กลุ่มนักค้าที่มีการเคลื่อนไหวในพื้นที่

2.1.1 กลุ่มนักค้าในพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นนักค้ารายย่อยที่พัฒนาตัวเองมาจากผู้เสพ ค้าเพื่อเสพ

2.1.2 กลุ่มนักค้านอกพื้นที่ เป็นนักค้ามาจากภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก และภาคใต้ เช่น เชียงราย เชียงใหม่ แพร่ พิจิตร โลก กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ พระนครศรีอยุธยา ชลบุรี ระยอง อ่างทอง กระบี่ สุราษฎร์ธานี และภูเก็ต

2.1.3 กลุ่มนักค้านอกประเทศ ส่วนใหญ่เป็นนักค้ารายย่อยที่รับจ้างขน/ลำเลียงยาเสพติดมาให้นักค้าในพื้นที่ ไทยทั้งชายแดนและตอนใน

2.2 สถานการณ์ด้านการค้า

สถานการณ์ด้านการค้ายาเสพติดในพื้นที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

2.3 ปัจจัยที่ส่งผล

2.3.1 ผู้ค้ารายย่อยในพื้นที่เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจเป็นผลมาจากเศรษฐกิจไม่ดี

2.3.2 ผู้ค้ารายเก่าเข้ามาเคลื่อนไหวใหม่

2.3.3 มีกลุ่มนักค้านอกพื้นที่เข้ามาติดต่อซื้อขายยาเสพติดกับนักค้าในพื้นที่มากขึ้น โดยมาจากพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร

2.3.4 นักค้าจากประเทศเพื่อนบ้าน เข้ามาจับบทบาทในการจัดส่งยาเสพติดให้กับนักค้ายาเสพติดในพื้นที่

2.3.5 การซื้อขายยาเสพติดง่ายและสะดวกขึ้น

2.3.6 ผลการจับกุมคดียาเสพติดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

1) กลุ่มนักค้าในพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นนักค้ารายย่อย โดยมีนักค้ารายเก่าที่หนีออกนอกพื้นที่กลับมามีพฤติกรรมเคลื่อนไหวอีก

2) นักค้ารายย่อยในพื้นที่ ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มผู้ว่างงานและนักเรียน/นักศึกษาในพื้นที่ ซึ่งค้าเพื่อเสพ

3) ชนิดยาเสพติดที่มีการค้ามากที่สุดในพื้นที่ ได้แก่ ยาบ้า และกัญชา พื้นที่ควรเฝ้าระวัง ได้แก่ อำเภอเมือง/อำเภอใหญ่ ๆ ในพื้นที่ทุกจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. สถานการณ์ด้านการแพร่ระบาดของยาเสพติด

3. สถานการณ์ด้านการแพร่ระบาดของยาเสพติด

3.1 สถานการณ์ด้านการแพร่ระบาดของยาเสพติดในพื้นที่ที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น
ปัจจัยที่ส่งผล

3.1.1 มีผู้เสพยาใหม่ในพื้นที่เพิ่มสูงขึ้น ผู้เสพยาเก่าก็กลับมา

พฤติกรรมอีก

3.1.2 การหายาเสพติดมาเสพ หาได้ง่าย

3.1.3 ผลการจับกุมคดีเสพมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

3.1.4 การซื้อขายยาเสพติดง่ายและสะดวกขึ้น

3.1.5 ผลการจับกุมคดีเสพ (ซื้อหาเสพ และซื้อหาครอบครองเพื่อเสพ)

ยาเสพติดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

3.2 ชนิดยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดมากที่สุดในพื้นที่ ได้แก่ ยาบ้า สารระเหย

และกัญชา

3.3 พื้นที่ควรเฝ้าระวัง ได้แก่ อำเภอเมือง/อำเภอใหญ่ ๆ ในพื้นที่ทุกจังหวัดของ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.4 กลุ่มเสี่ยงที่ควรเฝ้าระวัง กลุ่มผู้ว่างงาน กลุ่มเด็กและเยาวชนนอก

สถานศึกษาและผู้ที่ไม่จบระดับการศึกษาภาคบังคับ เช่น เรียนถึงชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1

หรือมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นต้น

4. ชนิดยาเสพติดที่มีการจับกุมมากที่สุดในห้วงเดือนตุลาคม 2551 -

กันยายน 2552

จังหวัดขอนแก่น เป็นพื้นที่ที่มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ได้แก่ กลุ่มเยาวชน นักเรียน นักศึกษา และกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ตามสถานประกอบการ ซึ่งในปี พ.ศ. 2552 จังหวัดขอนแก่นมีคดีจับกุมความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 2,154 คดี ผู้ต้องหา 2,310 คน ประเภทของยาเสพติดที่จับกุม ได้มากที่สุดคือ ยาบ้า ร้อยละ 76.97 ของคดีจับกุมความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งหมด (ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดขอนแก่น. 2552 : 5 - 6) รายละเอียดสถิติการจับกุมคดียาเสพติดแต่ละประเภทเรียงลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 1 สถิติการจับกุมความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในจังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2552

ประเภท	คดีที่จับได้		ผู้ต้องหา (ราย)
	จำนวน	ร้อยละ	
ยาบ้า	1,658	76.97	1,777
กัญชาแห้ง	233	10.82	266
สารระเหย	224	10.40	226
กัญชาสด	17	0.79	17
ยาไอซ์	13	0.60	15
พืชกระท่อม	7	0.32	7
เฮโรอีน (ยาอี)	1	0.05	1
ฝิ่น	1	0.05	1
รวม	2,154	100	2,310

สรุป ปัญหายาเสพติด เป็น “ภัยคุกคามต่อสังคมไทย” ที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น แม้ว่าในระยะเวลาที่ผ่านมาทุกรัฐบาลจะพยายามหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยการกำหนดนโยบายสำคัญและแผนการปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อให้ประชาชนห่างไกลยาเสพติดให้มากที่สุด

ประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไป โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ชุมชนมีเกราะป้องกันยาเสพติดอย่างดีเยี่ยม เพราะการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด มีความสำคัญมากในปัจจุบัน หากขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจเป็นสาเหตุของปัญหาอื่น ๆ เช่น ปัญหาค้ามนุษย์และปัญหาด้านสังคมตามมาอีกเป็นจำนวนมากต่อไป

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบ้านดู่คำ หมู่ 2 ตำบลดู่คำ อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น แบ่งเขตการปกครองออกจากอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น เมื่อปี พ.ศ. 2537 ประกอบด้วย 5 ตำบล 35 หมู่บ้าน เนื้อที่ประมาณ 188 ตารางกิโลเมตร มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตรับผิดชอบ 5 แห่ง ประกอบด้วย เทศบาล 1 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 4 แห่ง

1. สภาพทั่วไป

บ้านคำคู้ หมู่ 2 ตำบลคู้คำ เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ขึ้นอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่ตามสภาพ ภูมิประเทศ ประมาณ 6.75 ตารางกิโลเมตร ประชากร 700 คน 178 ครัวเรือน ราษฎรในหมู่บ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

1.1 ลักษณะทางภูมิประเทศ : โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มสลับคอนสภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย อยู่ในเขตชลประทานบางส่วน

อาณาเขต : บ้านคู้คำ มีอาณาเขตติดต่อกับสภาพทางภูมิศาสตร์ ดังนี้

- ทิศเหนือ มีพื้นที่ติดกับบ้านโนนทัน ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

- ทิศตะวันออก มีพื้นที่ติดกับบ้านอ้อคำ ตำบลกระนวน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

- ทิศใต้ มีพื้นที่ติดกับบ้านบ่อใหญ่ ตำบลคู้คำ อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

- ทิศตะวันตก มีพื้นที่ติดกับบ้านหม้อ ตำบลคู้คำ อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

1.2 การคมนาคม : มีถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก และถนนดินลูกรังเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้าน โดยใช้ถนนลาดยางสายบ้านกระนวน หนองบัวน้อย เป็นเส้นทางคมนาคม เชื่อมต่อเข้าสู่ตัวว่าการอำเภอชำสูง และเชื่อมต่อเข้าสู่ตัวจังหวัดขอนแก่น

1.3 การศึกษา : บ้านคู้คำ หมู่ 2 ตำบลคู้คำ มีโรงเรียนซึ่งเป็นสถานศึกษาขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 4 จังหวัดขอนแก่น 1 แห่ง และมีวัดซึ่งเป็นอารามหลวง 1 วัด

1.4 การสาธารณสุข : มีสถานีอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านคู้คำ 1 กิโลเมตร และมีระบบประปาหมู่บ้านสำหรับบริการน้ำสะอาดใช้ 1 แห่ง ตลอดจนมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อเป็นสื่อกลางในการนำข่าวสารทางสาธารณสุข เผยแพร่ และดูแลรักษาอาการเจ็บไข้ในเบื้องต้น

1.5 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : สภาพพื้นที่ของบ้านคู้คำ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตรกรรม มีแหล่งน้ำสาธารณะตามธรรมชาติขนาดใหญ่ 3 แห่ง มีคลองชลประทานตัดผ่านพื้นที่ทำการเกษตรในบางส่วน ไม่มีสภาพป่าหลงเหลืออยู่ ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรม จึงไม่ประสบปัญหาหมอกควันเป็นพิษมากนัก

1.6 สังคม ประเพณีและวัฒนธรรม :

1.6.1 ด้านสังคม ชาวบ้านคูคำ มีสังคมความเป็นอยู่แบบวิถีชีวิตชาวบ้านชนบทของไทยทั่วไป คือ มีการตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยเป็นกลุ่มก้อน แบบระบบเครือญาติ อาศัยพึ่งพิงซึ่งกันและกันมาโดยตลอด ตั้งแต่ดั้งเดิมจนถึงปัจจุบัน

1.6.2 ด้านประเพณี ชาวบ้านคูคำ ดำรงและสืบทอดประเพณีที่ค้ำจุนและบ่งบอกวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวชนบทไทยมาอย่างยาวนาน เช่น บุญทอดผ้า บุญพระเวส บุญบั้งไฟ บุญเข้าพรรษา บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก บุญแจกข้าว เป็นต้น

1.6.3 ด้านวัฒนธรรม ชาวบ้านคูคำ มีวัฒนธรรมความเชื่อถือเหมือนชาวไทยชนบททั่วไป คือ เคารพและนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ในหมู่บ้านจะมีคอนปู้ตาประจำหมู่บ้าน ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นผู้มีฤทธิ์เดช บารมี ที่จะคุ้มครองชาวบ้านให้มีความเป็นอยู่อย่างปกติสุข

2. สภาพทางการปกครอง

ปัจจุบันบ้านคูคำ หมู่ 2 ตำบลคูคำ อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีนายสัญญา โคตรศรีวงษ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน (และยังดำรงตำแหน่งกำนันตำบลคูคำอีกตำแหน่ง) เป็นหัวหน้าการปกครอง ดูแลราษฎรในหมู่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ โดยมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นผู้ช่วยเหลือและเป็นที่ปรึกษา ซึ่งการปกครองดูแลราษฎรของบ้านคูคำ ได้มีการบริหารจัดการโดยการแบ่งโซนการปกครอง ซึ่งถือจำนวนครัวเรือนที่ติดกันใกล้เคียงกัน จัดตั้งเป็นคุ้ม จำนวน 3 คุ้ม และคัดเลือกราษฎรภายในคุ้มทำหน้าที่เป็นประธานคุ้ม 1 คน และคณะกรรมการประจำคุ้มจำนวนหนึ่งประมาณ 10 - 15 คน ตามขนาดเล็กใหญ่ของคุ้ม และตามความต้องการของราษฎรภายในคุ้มนั้น ประกอบด้วย

2.1 คุ้มสีทอง มีสมาชิก 76 ครัวเรือน โดยมีนายวิเชียร คำมูล เป็นประธานคุ้ม (ชาย) และมีคณะกรรมการประจำคุ้ม 10 คน ประกอบด้วย

2.1.1 นางประภาพร โนนทิง	ประธานคุ้ม (หญิง)
2.1.2 นายบุญช่วย บุญหลัง	รองประธาน
2.1.3 นายถิอชัย ชัดเดช	เลขานุการ
2.1.4 นายประเสริฐ สะตะ	เหรัญญิก
2.1.5 นางบรรยง ไชยเดช	ประชาสัมพันธ์
2.1.6 นายวิเชียร คำภูเวียง	ปฏิคม
2.1.7 นายทองใบ จำปาบุญ	กรรมการร่วม

2.1.8 นายจูน สะตะ	กรรมการร่วม
2.1.9 นายสัญญา โคตรศรีวงษ์	กรรมการร่วม
2.1.10 นายวิสัย สะตะ	กรรมการร่วม
- 2.2 คຸ່ມສີແຂກລາດຟຣ້າວ ມີສມາຈິກ 53 ຄຣ້າວເຣືອນ ໂດຍມີນາຍມັງກ ພິບແກ້ວ ເປັນປະຣານຄຸ່ມ (ຊາຍ) ແລະມີຄະນະກຣມກຣປຣຈຳຄຸ່ມ 10 ຄນ ປຣກອບດ້ວຍ
2.2.1 นางบัวผัน เหล่าเดช	ประธานคຸ່ມ (หญิง)
2.2.2 นายวิญญู มาตสมบัติ	รองประธาน
2.2.3 นางพรพมา แสงนอก	เลขานุการ
2.2.4 นายสัมฤทธิ์ ภูเพ็ทซี่	เหຣຣຸງຸຸຈິກ
2.2.5 นายประยูร พลภาค	ປຣະຊາສັມພັນ
2.2.6 นางบัวแก้ว สะตะ	ປຣຸຕິຄມ
2.2.7 นายทิพเกษตร หาศิริ	ກຣມກຣຣ່ວມ
2.2.8 นายสนุน ภูจอมจิต	ກຣມກຣຣ່ວມ
2.2.9 นายไสว คำโสง	ກຣມກຣຣ່ວມ
2.2.10 นายวิจิตร หาร โสภา	ກຣມກຣຣ່ວມ
- 2.3 ຄຸ່ມອຸບຣັດັນ ມີສມາຈິກ 49 ຄຣ້າວເຣືອນ ໂດຍມີນາຍສວິນ ວງມໍພັດນີ ເປັນປະຣານຄຸ່ມ (ຊາຍ) ແລະມີຄະນະກຣມກຣປຣຈຳຄຸ່ມ 10 ຄນ ປຣກອບດ້ວຍ
2.3.1 นางประภาส มาตสมบัติ	ประธานคຸ່ມ (หญิง)
2.3.2 นายคำสอน หารวิชัย	รองประธาน
2.3.3 นายสมทรง หีบแก้ว	เลขานุการ
2.3.4 นายสนิท มาตย์สมบัติ	เหຣຣຸງຸຸຈິກ
2.3.5 นายวีระบุทธิ์ สมภาร	ປຣະຊາສັມພັນ
2.3.6 นางศรีนวน ขอนจันทร์	ປຣຸຕິຄມ
2.3.7 นายภาส โสภาดา	ກຣມກຣຣ່ວມ
2.3.8 นายโถม คำมูลแสน	ກຣມກຣຣ່ວມ
2.3.9 นายทวีศักดิ์ เอกตาแสง	ກຣມກຣຣ່ວມ
2.3.10 นายกิตติศักดิ์ โคตรศรีวงษ์	ກຣມກຣຣ່ວມ

3. สภาพทางเศรษฐกิจ

ชาวบ้านอุตุคำ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม จึงอาศัยผลผลิตทางการเกษตร เป็นรายได้เลี้ยงชีพและพุงฐานะทางครอบครัวตลอดมา แต่เมื่อเกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจเมื่อ ปี พ.ศ. 2540 ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมอย่างรุนแรง เป็นเหตุให้ชาวบ้านต้องมีค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ฐานะเศรษฐกิจทางครัวเรือนอยู่ในภาวะที่ขาดแคลน จึงเกิดขบวนการรวมกลุ่มโดยการลงหุ้นร่วมกัน จัดตั้งแหล่งรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรและจัดหาสินค้าราคาถูกเข้ามาจำหน่ายให้ราษฎรในหมู่บ้าน เช่น ศูนย์สาธิตการผลิตและจำหน่ายสินค้า ปืมน้ำมันชุมชน ยุงฉางข้าวและสานคอกข้าวชุมชนและมีการส่งเสริมการปลูกพืช ผักปลอดสารพิษ ขายและแบ่งปันกันภายในหมู่บ้าน และจำหน่ายในตัวเมือง เป็นต้น

4. สภาพทางสังคม และการเมือง

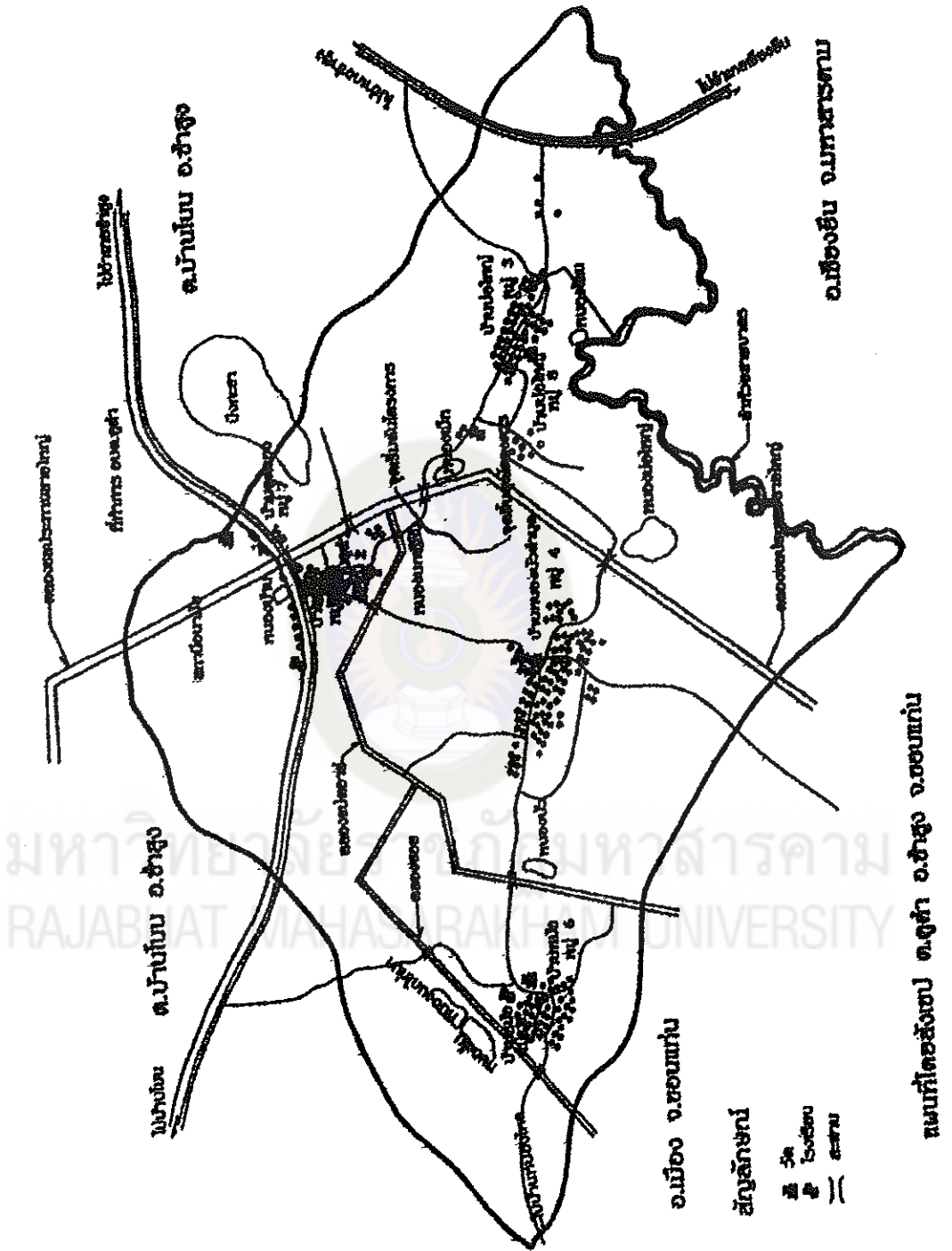
4.1 ด้านสังคม ชาวบ้านอุตุคำ มีสังคมความเป็นอยู่แบบวิถีชีวิตชาวชนบทของไทยโดยทั่วไป มีการพึ่งพิงพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีการขัดแย้งในเรื่องของผลประโยชน์ ซึ่งเป็นธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อน

4.2 ด้านการเมือง เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา รัฐบาลได้มีนโยบายกระจายอำนาจ จึงได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นทั่วประเทศ

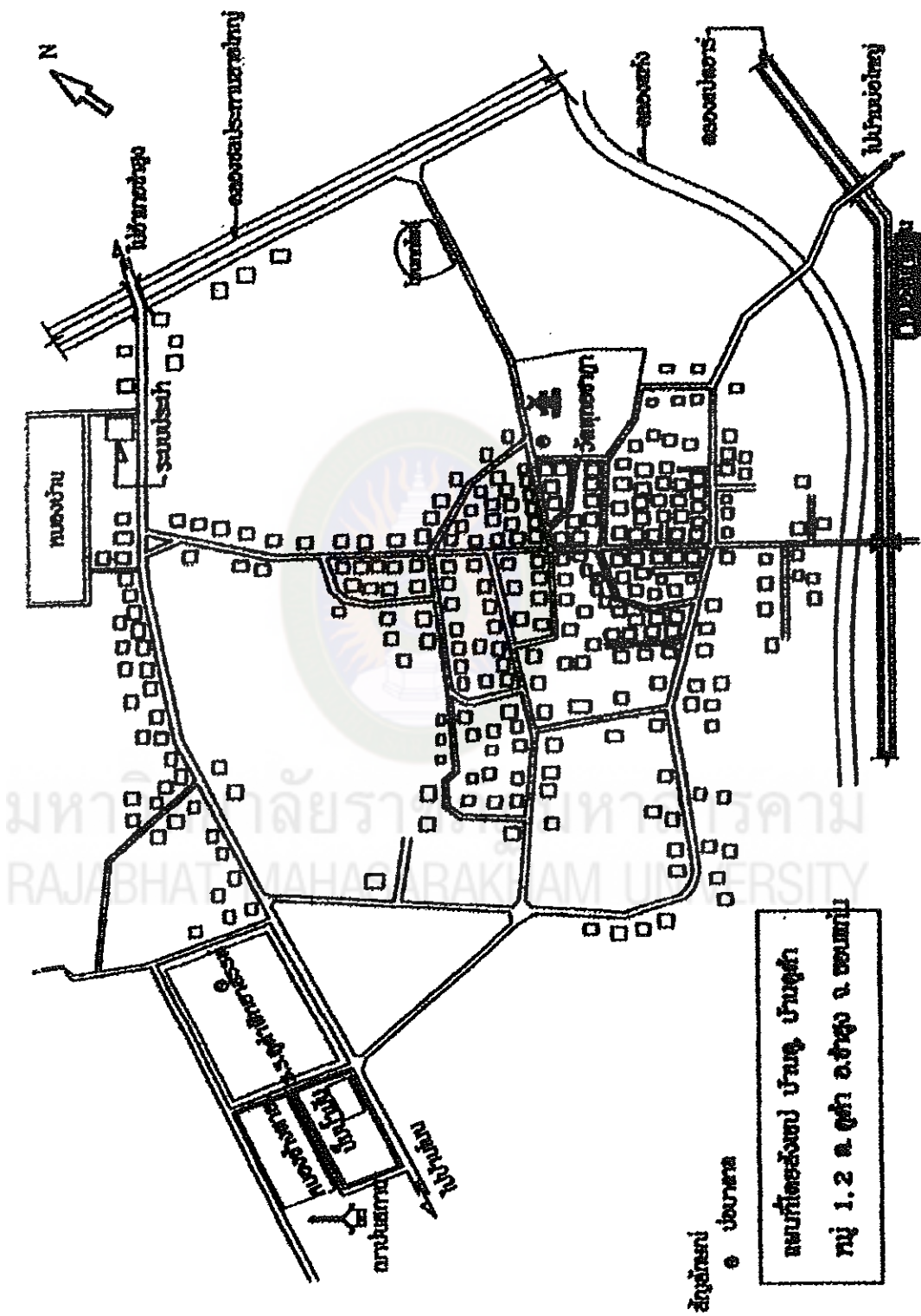
5. สภาพปัญหา

ในระหว่างที่ผ่านมา รัฐบาลทุกยุคทุกสมัย มีนโยบายการพัฒนาประเทศ โดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504) - ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2549) ส่วนหนึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศไทยมีความเจริญก้าวหน้า เป็นการพัฒนาระบบทุนนิยมเพื่อนำไปสู่ความทันสมัยตามยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นโอกาสให้ประชาชน ได้เรียนรู้รู้อย่างไรพรหมแดน มีค่านิยมในการดำรงชีพที่มุ่งวัตถุนิยม ความสะดวก สบาย เกิดความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรม ขาดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ขาดความมั่นคง ขาดความเข้มแข็งของชุมชน ส่งผลให้เกิดชุมชนล้มสลายในบางแห่ง

บ้านอุตุคำ หมู่ 2 ตำบลอุตุคำ อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ก็ประสบภาวะดังกล่าว เช่น สังคมเกิดความอ่อนแอ ขาดความมั่นคง ชุมชนไม่เข้มแข็ง เพราะต่างฝ่ายมุ่งผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ทำให้เกิดปัญหาทางสังคม ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาความไม่สงบเรียบร้อย และเกิดการขัดแย้งกันขึ้นในหมู่บ้านอยู่เนื่อง ๆ

แผนภาพที่ 2 แผนที่โดยสังเขป ตำบลคูคตา

แผนภาพที่ 3 แผนที่โคขส้งเซป บ้านคุดำ หมู่ 1, หมู่ 2

สรุป ชาวบ้านอุค้ำ หมู่ 2 ตำบลอุค้ำ อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น เป็นชุมชนชนบท ที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบพึ่งพาและอาศัยซึ่งกันและกัน มีประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามสืบทอดกันมาตั้งแต่ดั้งเดิมยาวนาน ได้ถูกบั่นทอนและทำลายด้วยนโยบายการพัฒนาประเทศของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการพัฒนาโดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504) - ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2549) ซึ่งเป็นการพัฒนาแบบทุนนิยม เพื่อนำไปสู่ความทันสมัยตามยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้อย่างไร้พรมแดน ประชาชนมีค่านิยมในการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไป คือ มีค่านิยมที่มุ่งเน้นวัตถุนิยม ต้องการความสะดวกสบายเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรม ขาดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ขาดความมั่นคง และชุมชนขาดความเข้มแข็ง ค่านิยมการดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย เปลี่ยนไปเป็นความฟุ้งเฟ้อตามแบบสังคมบริโภคนิยม สถาบันครอบครัวและชุมชนจึงอ่อนแอ ก่อให้เกิดปัญหาความยากจน เป็นต้น

จากผลสะท้อนของการพัฒนาดังกล่าว รัฐบาลได้ปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาใหม่ ซึ่งจะได้เห็นแผนการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยรัฐบาลได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนมากมาย เช่น นโยบายการแก้ไขปัญหาความยากจน และปัญหาการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ เป็นต้น ทำให้บ้านอุค้ำได้พัฒนาทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ให้กลับมาเป็นชุมชนเข้มแข็ง โดยการกระตุ้นให้ชาวบ้านตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมแชร์ผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ซึ่งข้อเท็จจริงในปัจจุบันนี้ ชาวบ้านอุค้ำมีการรวมกลุ่มผลประโยชน์เข้าด้วยกันมากมาย เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาในชุมชน เช่น ศูนย์สาธิตการผลิตและจำหน่ายสินค้า ปั่นน้ำมันชุมชน และมีการส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อขายและแบ่งปันกันภายในหมู่บ้าน ส่วนที่เหลือก็นำไปจำหน่ายยังตลาดภายนอกหมู่บ้านในตัวเมือง ทำให้ชาวบ้านอุค้ำมีความมั่นคง ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ สถาบันครอบครัวและชุมชนเข้มแข็ง ทั้งนี้เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นสำคัญ

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

เดวิส (Davis, 1972 : 57 ; อ้างถึงใน วุฒิพงษ์ ภักดีกุล, 2549 ; 23) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group situation) ซึ่งผลของ

การเกี่ยวข้องนี้เป็นเหตุเร้าใจให้การกระทำบรรลุจุดหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าว

แมคเกรเกอร์ (McGregor. 1960 : 23 ; อ้างถึงใน วุฒิพงษ์ ภักดีกุล. 2549 ; 23) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วยสภาวะเงื่อนไขที่เหมาะสม ที่บุคคลใช้สำหรับให้บุคคลมีโอกาสเข้าไปมีอิทธิพล (influence) ในการตัดสินใจในสิ่งที่จะเป็นผลกระทบต่อตนเอง โดยระดับของการมีอิทธิพลมีมากและน้อยต่างกันออกไป

รีคเคอร์ (Reeder. 1974 : 40 ; อ้างถึงใน วุฒิพงษ์ ภักดีกุล. 2549 ; 23) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการพบปะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2546 : 7-8) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับภารกิจหรือโครงการที่ส่วนราชการจะดำเนินการ ซึ่งมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนนั้น การทำความเข้าใจถึงผลกระทบและแนวทางแก้ไขที่ส่วนราชการจะดำเนินการและปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน โดยให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและรัฐต้องรับฟังจนประชาชนเกิดความพึงพอใจ การจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วม ได้แก่ การจัดประชุม การพูดคุยเป็นกลุ่ม การชี้แจงของส่วนราชการ ตลอดจนการจัดทำประชาพิจารณ์

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2542 : 115 – 116 ; อ้างถึงใน พรเทพ ชนะกุล. 2550 ; 39 - 40) สรุปว่า การมีส่วนร่วม มีความหมาย 2 ลักษณะคือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงที่สุด โครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากร และเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน

2. การมีส่วนร่วมในทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 2.1 การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมือง โดยประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบท แสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับประโยชน์จากการพัฒนา

2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ จากส่วนกลางมาเป็น การพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทการกระจายอำนาจการวางแผน

สายทิพย์ สุกดีพันธ์ (2534 : 92) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การคืนอำนาจ (Empowerment) ในการกำหนดการพัฒนาให้แก่ประชาชนอย่างน้อยที่สุดประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการริเริ่มวางแผน และดำเนินการในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ สภาพความเป็นอยู่และอนาคตของเขา

เดช กาญจนางกูร (2547 : 4) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็น การแข่งขันกันทำตามบทบาทและหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องมีการบูรณาการ ในด้านความรู้ ความคิดและความเข้าใจให้ถูกต้องตรงกัน เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมใน การปฏิบัติงานหรือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการให้ประสานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นจังหวะเดียวกันจึงจะทำให้การปฏิบัติงานร่วมกันสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดตามที่ผู้มีส่วนร่วมทุกคนปรารถนา

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546 : 4) ได้นิยามความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วม กิจกรรมการตัดสินใจหรือเคยเข้ามาร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้ามาร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมี อิศรภาพ เสมอภาคมิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้า ร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

ปรีชญา เวสารัชช์ (2547 : 103) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนใน การพัฒนาท้องถิ่นและชนบท หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชน หรือองค์กรของ ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นและชนบทในขั้นตอนใด ขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอนในรูปแบบการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตน โดยมี จุดมุ่งหมายเพื่อที่จะพัฒนาหรือยกระดับขีดความสามารถของคนในการจัดการทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประ โยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุก ๆ ด้านของ คนให้ดีขึ้นกว่าเดิม

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6 - 7) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐ หมายถึง กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริมชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้กับประชาชนทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิ และ องค์กรอาสาสมัคร รูปแบบต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงานหลายเรื่องร่วมกัน

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบายการพัฒนาที่ได้กำหนดไว้ โดยมีการกำหนดรูปแบบ ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 8 ลักษณะดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษาและสร้างรูปแบบ และหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
2. ร่วมคิดและร่วมสร้างรูปแบบวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหา และลดปัญหาของชุมชนเพื่อสร้างสวรรค์ สิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ต่อชุมชน เพื่อสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือวางแผน หรือ โครงการ/กิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ไข ปัญหาของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุมติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษา โครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้โดยเอกชนและรัฐบาล ให้เป็นประโยชน์ได้ตลอดไป

พลสวัสดิ์ นาทองคำ (2550 : 2) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของประชาชน ซึ่งเกิดขึ้นจากความต้องการหรือความพอใจที่จะดำเนินกิจกรรมร่วมกันและได้เข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การมีส่วนร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา คิดและเสนอแนวทางดำเนินงาน รับผลประโยชน์ และติดตามหรือประเมินผลเพื่อประโยชน์ที่ดีที่สุดที่จะเกิดกับประชาชนและนำไปสู่การพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการตลอดจนก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างหน่วยงานของรัฐและประชาชนส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ บรรลุตาม วัตถุประสงค์ หรือเป็นไปตามแผนงานหรือ โครงการที่ได้กำหนดไว้

สุรินทร์ มณีโชติ (2550 : 17) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การที่ประชาชนเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดบุคคลที่จะเป็น นายกเทศมนตรีหรือคณะผู้บริหาร กำหนดบุคคลที่จะเป็นสมาชิกสภาเทศบาล โดยวิธีการเลือกตั้ง และการที่ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางด้านการเมืองอื่น ๆ เช่น

การช่วยรณรงค์หาเสียงให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือการที่ประชาชนได้เข้าร่วมฟัง การประชุมสภาเทศบาล หรือมีบทบาทใจการกำหนด นโยบายการดำเนินงานและควบคุม การปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมใน ลักษณะของการร่วมคิดร่วมพิจารณาการตัดสินใจและร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจน ร่วมตรวจสอบและแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาให้เกิดประ โยชน์สูงสุดแก่ ท้องถิ่นภายใต้กรอบและแนวนโยบายของรัฐ

สรุป การมีส่วนร่วมของประชาคม หมายถึง การที่ประชาคมได้เข้าไปมี ส่วนร่วมในการพัฒนาโดยเริ่มตั้งแต่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมใน การปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประ โยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลซึ่งเป็นกระบวนการที่ประชาคม ได้มีบทบาท เสนอความคิดเห็นการเข้าร่วมประชุมพิจารณา ร่วมตรวจสอบการทำงาน ในการบริหารงาน แต่ละด้านขององค์การบริหารส่วนตำบลตาม นโยบายที่กำหนดไว้ เพื่อผลประ โยชน์ต่อประชาชนและชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาคม จะมีความสมบูรณ์ได้ต่อเมื่อประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการ บริหารองค์กร เริ่มตั้งแต่ขั้นแรกของการวางแผนการดำเนินกิจกรรม เป็นการเปิด โอกาสให้ ประชาชนได้ใช้สิทธิการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นตามความต้องการของประชาชน อย่างแท้จริง

2. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ดิน ปรัชญพฤทธิ (2532 : 642 - 643) ได้จำแนกทฤษฎีการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

1. ทฤษฎีความเป็นผู้นำ (Representative) ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นผู้แทนของ ผู้นำ และถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งหรือถอดถอนผู้ เป็นเครื่องหมายของการที่จะให้ หลักประกันกับการบริหารงานที่ดี อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้ เน้นเฉพาะการวาง โครงสร้าง สถาบัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วม ในการตัดสินใจขององค์กรอย่าง แท้จริง ผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ ได้แก่บรรดาผู้นำต่าง ๆ ที่เสนอตัวเข้ามา สมัครรับเลือกตั้ง ส่วนผู้ตามนั้นเป็นเพียงไม้ประดับเท่านั้น

2. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory democracy) ทฤษฎีนี้ การมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ไม่เฉพาะแค่การเข้าไปพิจารณาเลือกตั้ง หรือถอดถอนผู้นำ เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางนโยบาย ยิ่งกว่านั้น ทฤษฎีนี้ยังมอบการมีส่วนร่วมเป็นการให้การศึกษา และพัฒนาการกระทำทางการเมืองและ

สังคมที่มีความรับผิดชอบนั้น คือการไม่ยอมให้มีส่วนร่วมที่นับว่าเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพของผู้ตาม

3. รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

3.1 แนวการพิจารณารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาใน 2 ลักษณะ ประกอบด้วย (อคิน รพีพัฒน์. 2527 : 101)

3.1.1 รูปแบบของการมีส่วนร่วม เช่น เป็นการเข้าร่วมกิจกรรม เพราะแรงใจใครหรือถูกบังคับเข้ามาทำงาน เพราะมีสิ่งจูงใจเฉพาะหน้า เช่น ถ้ามาช่วยขุดดินสร้างเขื่อน จะได้รับของแจก เช่น ปลาซาร์ดินคนละกระป๋อง หรือเข้ามามีส่วนร่วม โดยเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น และอยากเข้ามาร่วมทำ เพราะเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่จะก่อประโยชน์ระยะยาวให้กับตนเอง

3.1.2 ช่วงจังหวะที่คนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม ในงานที่รัฐบาลจัดขึ้น เช่น โครงการสร้างงานในชนบทที่เคยทำด้วยกัน สามารถแบ่งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข การตัดสินใจเลือกแนวทางการวางแผนพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนาการลงทุนใน กิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และหน่วยงานที่ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาล ได้ให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดปี

พิบูลย์ ไชยคุณ (2545 : 19) ได้แบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมเป็น 5 รูปแบบ ดังนี้

1. เป็นสมาชิก (Membership)
2. เป็นสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุม (Attendance at Meeting)
3. เป็นสมาชิกผู้บริจาค (Financial Contribution)
4. เป็นกรรมการ (Membership on Committees)
5. เป็นผู้นำหรือประธาน (Position of Leadership)

นอกจากนี้ ได้แบ่งชนิดของผู้มีส่วนร่วม (Type of Participants) ออกเป็น 3 แบบ คือ

1. ผู้กระทำ (Actor)
2. ผู้รับผลการกระทำ (Recipient)

3. สาธารณชนทั่วไป (Public)

3.2 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง มี 4 ขั้นตอน คือ (จเร ปานจีน. 2545 : 9)

3.2.1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ

3.2.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม

3.2.3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน

3.2.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

โคเฮน และ อีฟฮอฟ ได้แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้
(พิบูลย์ ไชยคุณ. 2545 : 19-20)

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-Making) ประกอบด้วย 3
ขั้นตอน ได้แก่

1.1 การตัดสินใจตั้งแต่ในระยะเริ่มต้น

1.2 การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม

1.3 การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของ
การเข้าร่วมโครงการให้มีการสนับสนุนด้านทรัพยากร การเข้าร่วมบริหาร การร่วมมือทั้งการ
เข้าร่วมแรงร่วมใจ

3. การมีส่วนร่วมในประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ทางด้านวัตถุ
ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือประโยชน์ส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งนับเป็นการควบคุม
และตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม
ต่อไป

3.3 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน ดังนี้ (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2526 : 272
- 273)

3.3.1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา

3.3.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ

3.3.3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน

3.3.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ในแง่ของหลักการพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน นับได้ว่าเป็น
แนวคิดที่จะนำประชาชน ให้บังเกิดความศรัทธาในตัวเอง (Self reliance) มีความเชื่อมั่น ใน

ตนเอง (Self confidence) ความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of belonging) ในการดำเนินงานโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถ และประสิทธิภาพในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย โดยที่สาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การค้นหาปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การพิจารณาตัดสินใจแก้ไขปัญหา การร่วมปฏิบัติและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆอันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง

4. กระบวนการมีส่วนร่วม

4.1 การมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการพัฒนาซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพ ออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ (ปาริชาติ วลัยเสถียร. 2542 : 117)

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาและเสนอปัญหาภายในชุมชนให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการกำหนดคน นโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมในบริหารงาน ประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทางด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย (Formative evaluation) เป็นการประเมินผลก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม (Summative evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

4.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2546 : 314 - 324)

4.2.1 ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับกลุ่มสังคม เช่น ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับชนชั้นทางสังคม เช่น อาชีพ รายได้ การศึกษา ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพอันเกิดจากพันธุกรรม แรงขับ การกล่อมเกลาทางการเมือง ความต้องการทางจิตและสรีระ ความรู้ที่ผูกพันกับชุมชน รวมทั้งความรู้ ความเข้าใจความเชื่อและเจตคติทางการเมือง

4.2.2 ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น ประเพณี ศาสนา ความเชื่อและปทัสถานของแต่ละสังคม

4.2.3 ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะของระบบการเมือง เช่น แนวคิดและปรัชญาของระบบการเมือง การเปิดโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน

4.2.4 ปัจจัยเกี่ยวกับผลประโยชน์และผลกระทบที่ประชาชนเกี่ยวข้อง เช่น ความใกล้ชิดกับปัญหา ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการใช้สอยต่าง ๆ

สรุป กระบวนการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือตัวแทนของประชาชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ในรูปแบบต่าง ๆ เข้าไปมีส่วนร่วมเรื่องใดเรื่องหนึ่งตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาภายในชุมชน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือก โครงการหรือกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาความต้องการของชุมชนที่เกิดขึ้น มีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลเพื่อให้การดำเนินการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ตลอดจนเป้าหมายและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมมี 5 ประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จักรพงษ์ ฟองชัย (2544 : 73 - 77) ได้ทำการศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาการบริหารงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของสถานีตำรวจภูธรในสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดเลย พบว่า ผลรวมของบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาการบริหารงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอยู่ในระดับมาก

โดยด้านการพัฒนา โครงสร้างการวางแผนและปฏิบัติตามแผนอยู่ในระดับน้อย ด้านการตัดสินใจและการประสานงานอยู่ในระดับมาก ด้านการป้องกันปราบปราม เช่น สืบสวน จับกุม สอบสวนอยู่ในระดับน้อย แต่ด้านประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก กลุ่มผู้นำท้องถิ่น มีความเห็นว่าบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาการบริหารงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอยู่ในระดับมาก และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) กับกลุ่มข้าราชการตำรวจ ครู และประชาชนทั่วไป

วรรณัฐ ศิริประเสริฐสิน (2544 : 59 - 62) ได้ศึกษาการพัฒนาบทบาทผู้นำชุมชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับชุมชน พบว่า

1) ผู้นำชุมชนยังมีปัญหาในการปฏิบัติ เนื่องจากครอบครัว ไม่สนับสนุน กิจกรรม รวมทั้งยังขาดแคลนงบประมาณ และความร่วมมือของราษฎร ในการสนับสนุน กิจกรรม รวมทั้งยังขาดทักษะและสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

2) ผลจากการจัดกิจกรรมแทรกแซงผู้นำชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ยาเสพติด และบทบาทของผู้นำเพิ่มมากขึ้น โดยมีความแตกต่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 มีทัศนคติด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดดีขึ้น โดยมีความแตกต่างที่ระดับ นัยสำคัญทางสถิติ 0.05

พระมหาวิระชัย ศรีหาพล (2546 : 60 - 63) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของ พระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ด้านการเผยแพร่ ข่าวสาร ความรู้เรื่องยาเสพติดในรูปของการเทศน์มากที่สุด มีปัญหาในการออกข่าวสารผ่าน หอกระจายข่าวมากที่สุด และยังพบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ ข่าวสาร ความรู้เรื่องยาเสพติด ไม่แตกต่างกัน ด้านการจัดกิจกรรม หรือ โครงการป้องกัน ยาเสพติดตามนโยบายรัฐบาล พบว่า พระสงฆ์มีส่วนร่วมในรูปของการจัดกิจกรรมบำเพ็ญ ประโยชน์เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนห่างไกลยาเสพติดมากที่สุด ด้านการประสานงานกับ ส่วนราชการ พบว่า มีส่วนร่วมในการให้ใช้ศาลาการเปรียญเป็นสถานที่อบรมสัมมนา ยาเสพติดมากที่สุด ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพยาเสพติด พบว่า พระสงฆ์ มีส่วนร่วมในการแนะแนวทางแก้ปัญหาวิตแก่ผู้เสพยาเสพติดมากที่สุด

เสนอ รัมพณีนิล (2546 : 65 - 69) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการ ดำเนินงานป้องกันยาเสพติดของคณะกรรมการศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดและ ประชาชน จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันยาเสพติดในส่วนประชาชน โดย ได้รับความรู้ถึงโทษและพิษภัยจากการประชาชนสัมพันธ์ของหน่วยงานทางราชการ การดูแล

เอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องด้วยดีและเป็นธรรม มีการสนับสนุนอาชีพ ทั้งนี้ได้มีส่วนช่วยเหลือทางราชการ โดยการเป็นวิทยากร สาเหตุที่เลิกเสพเนื่องจากนโยบายการปราบปรามยาเสพติดที่เข้มงวดและจริงจังของรัฐบาลชุดปัจจุบัน

ศุควาวรรณ มีบัว (2547 : 141-142) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกประชาคมตำบลในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของสมาชิกประชาคมตำบลในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกประชาคมตำบล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการเข้าร่วมประชุม ด้านขั้นตอนการวางแผน ด้านขั้นตอนการตัดสินใจ ขั้นตอนการปฏิบัติการ ด้านขั้นตอนการรักษาผลประโยชน์ ด้านขั้นตอนการประเมินผล และด้านการแสดงความคิดเห็นคัดค้านเนื้อหาสาระของร่างแผนต่อคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนา ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วม ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะเช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ควรให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นให้แก่ประชาชนภายในชุมชน และควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

สุวิษ ภู่มาลี (2548: 64 - 70) ได้ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของพนักงานฝ่ายปกครองในการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดตามนโยบายของรัฐบาล (พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร) : ศึกษากรณีอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของพนักงานฝ่ายปกครองในการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดคิดอยู่ในระดับค่อนข้างมากใน 3 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมวางแผน ด้านการร่วมปฏิบัติการและด้านการให้ความรู้ สำหรับปัญหาและอุปสรรคการเข้ามามีส่วนร่วมในการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของพนักงานฝ่ายปกครอง คือ ด้านเจ้าหน้าที่ ด้านผู้ปกครอง บิดา - มารดา ด้านประชาชน และด้านงบประมาณ

จิรัฐภาคย์ อินแก้ว (2548 : 47) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลแม่มริม อำเภอแม่มริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า กิจกรรมที่ประชาชนกลุ่มตัวอย่างเข้าไปมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี รองลงมาเป็นการติดตามปัญหาข่าวสารต่าง ๆ ในเขตเทศบาล แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความสนใจในความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่น ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น เพราะมีตัวแทนหรือเพื่อนบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมอยู่แล้ว ไม่เข้าใจ

การดำเนินงานของเทศบาล กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชน กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาท้องถิ่น และรูปแบบของกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ไม่มีความน่าสนใจ การเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปแบบผ่านตัวแทนนั้น เป็นเหตุทำให้ประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในทุกขั้นตอนของกระบวนการบริหารจัดการ คือประชาชนควรเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการปฏิบัติการหรือการดำเนินการ ขั้นตอนการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน และขั้นตอนการติดตามประเมินผล

อัครบุตร อัครสุขบุตร (2548 : 76 - 83) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต จังหวัดขอนแก่น พบว่า มีส่วนร่วมในการป้องกันสุขภาพจิตในระดับมากที่สุด ในประเด็นต่อไปนี้ คือ การประกาศชี้แจงถึงโทษภัยของยาเสพติดผ่านหอกระจายข่าวหรือเสียงตามสายในหมู่บ้าน ร้อยละ 41.0 รองลงมาคือปฏิบัติตนให้เป็นอย่างดีแก่ชุมชนร้อยละ 36.9 กิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในการมีส่วนร่วมคือการเป็นวิทยากรบรรยายเรื่อง ยาเสพติดในโรงเรียน ส่วนการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต พบว่า ได้มีส่วนร่วมในระดับมากในประเด็นต่อไปนี้ ขอมรับและชักชวนผู้อื่นให้ขอมรับผู้ผ่านการบำบัดแล้วกลับสู่ชุมชน ร้อยละ 63.5 รองลงมาคือ เนาะแนวทางในการแก้ไขปัญหাজิตให้แก่ผู้ติดยาเสพติด ร้อยละ 50.6 ส่วนกิจกรรมที่ไม่ได้ปฏิบัติ คือ การแจ้งข้อมูลการผลิตยาเสพติดแก่เจ้าหน้าที่ เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีอายุต่างกัน พบว่า การมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหามีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อนิรุช พิมพัสราญ (2549 : 65 - 69) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตของศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ส่งผลกระทบด้านบวกทุกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นด้านการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน/หมู่บ้าน ด้านผู้มีโอกาสใช้ยาเสพติด และด้านผู้ผลิต/ผู้ค้า ยกเว้นด้านผู้เสพ/ผู้ติดยา ที่ไม่ได้รับผลกระทบ โดยผลที่ได้ที่สำคัญคือ หมู่บ้านมีความเข้มแข็งมากขึ้น ผู้เสพ/ผู้ติดยาในหมู่บ้านลดลง ได้รับการฟื้นฟูพัฒนาและฝึกอบรมจนมีความรู้ความสามารถกลับมาใช้ชีวิตโดยปกติสุขในสังคมได้มากขึ้น ผู้ติดยาเสพติดลดลง และผู้ผลิต ผู้ค้ายาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน ลดลง ในด้านการมีส่วนร่วมผู้เกี่ยวข้องกับ

การดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแต่ละกลุ่มมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดของศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแตกต่างกันโดยกลุ่มที่มีส่วนร่วมมากที่สุดคือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในขณะที่กลุ่มสมาชิก To Be Number One ก็มีส่วนร่วมน้อยที่สุด ผู้ประสานพลังแผ่นดิน และผู้ใหญ่บ้าน/กำนันล้วนแต่มีส่วนร่วมน้อยมาก

ธวัชชัย มัทธอง (2550 : 60 - 63) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของผู้ประสานพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประสานพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในด้านการร่วมรับผลประโยชน์ กล่าวคือได้ร่วมสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ร่วมสร้างให้ชุมชนน่าอยู่ ร่วมทำให้ได้รางวัลระดับตำบลและระดับประเทศของตำบลทุ่งคอก ในการลดปัญหายาเสพติด ด้านการร่วมปฏิบัติ กล่าวคือ ได้ร่วมมือในการพัฒนาชุมชนปลอดยาเสพติด ร่วมป้องกันกลุ่มเสี่ยงในชุมชนไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ร่วมให้กำลังใจและดูแลผู้เสพเพื่อให้กลับตัวเป็นคนดีสู่สังคม ร่วมแนะนำผู้ติดยาเสพติด เข้ารับการบำบัดรักษา ด้านการร่วมตัดสินใจกล่าวคือ ร่วมเสนอแนะความเห็นในการป้องกันและแก้ไข ร่วมให้ข้อมูลสถานการณ์ยาเสพติดในตำบล ร่วมประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปราบปราม ยาเสพติด ด้านการร่วมติดตามประเมินผลกล่าวคือ ร่วมสังเกตการณ์ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้ร่วมประชุมกับเจ้าหน้าที่ในการประเมินผลการดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ และได้ร่วมนำปัญหา อุปสรรคที่พบไปปรับปรุงแก้ไข

บุญมี แก้วจันทร์ (2550 : 61 - 65) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด กรณีศึกษาอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย พบว่า ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง

วิศาสตร์ สืบชมพู่ (2551 : 84) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้พบว่า สาเหตุ

การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน เกิดจากหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น ประชาชนมีเวลาว่าง ประชาชนต้องการรักษาผลประโยชน์ของตนและของชุมชน ประชาชนเห็นความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้น ส่วนการที่ประชาชนบางกลุ่ม ไม่เข้ามามีส่วนร่วมของประชาคมในการพัฒนาท้องถิ่นนั้น เกิดจากสาเหตุ เช่น ประชาชนกลุ่มนั้นติดภารกิจสำคัญ ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งสร้างความรู้ ความเข้าใจ จัดประชุมชี้แจงให้ประชาชนเห็นความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด

จากการศึกษางานที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด สรุปได้ว่า การแก้ไขปัญหายาเสพติดในแต่ละพื้นที่ อันมีสภาพปัญหาที่แตกต่างกันทั้งพื้นที่ กลุ่มที่เกี่ยวข้อง เช่น เยาวชน ประชาชนทั่วไปรูปแบบและชนิดของสารเสพติดที่แตกต่างกันไป ในแต่ละพื้นที่ล้วนที่มีกลวิธีในการดำเนินการแก้ไขปัญหายาที่หลากหลาย แต่มีลักษณะที่ คล้ายคลึงจากตัวบุคคล สภาพแวดล้อมในชุมชน และการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกชุมชน มาผสม ผสานจนเกิดเป็นรูปแบบการแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้ดีในระดับหนึ่ง